

Chijnie ndo Jesús chronga ndo Marcos

**Nichja ndo Juan Bautista
chijnie ndo Dio ngata'a ijna**

(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17;
Jn. 1:19-28)

1 ¹Ja'in xrangíxixín chijni
jian ne'e ndo Jesucristo,
chjen'en ndo Dio.

²Xranchi jitaxin xroon
tsikjin ndo profeta Isaías, ndo
tsichronga chijnie ndo Dio ó sa'ó,
ko ja'in ndachro xroon:

Jan'an xroxruan'an naa
ngisen xrochronga chijnina,
ndo me'e tsitao'an nti'a
ixi sinchekonchjian'an ndo
cha'o.

³Ko tsin'ennta naa téé sen
tsake'e ntajie,
ko tsuyako sen ko xrondachro:
“Nchekonchjiannta cha'o
tsixín'in Ncháina,
tantje'enta naa cha'o nao.”

⁴Ji'i kon'en nchakon kuij
ndo Juan Bautista, bake'e
ndo ntajie bikitée ndo chujni.
Juinchekuen'en ndo na ixi
xrokonda tsindoxin na ti ndako'a
kuanche'e na ko xrobikitée na
ixi jaña xrokomé'e ijie chónnda
na. ⁵Kueya na kuixín na nunte

Judea ko tjanya Jerusalén kuij na
ti bake'e ndo Juan ixi tsin'en na
nge'e ndachro ndo ko chronga
na nge'e ndako'a juinche'e na,
ko ndo Juan bikitéexin ndo na
ndajitinga ndatin'in Jordán.

⁶Mantée ndo Juan tsikoña
ixi chjuen kucamello ko tjuu
jingatoxin ndo kaxon tsikoña
tjue'é iku. Ko bajine ndo kuchjua
ko tsjeen kunoa jii ntajie. ⁷Ko
ndo Juan juinchekuen'en ndo na
chijnie ndo Dio ko ndachro ndo:
—Tuenxinna jan'an jiru'é na
ngisen chónnda ícha ijie juachaxin
ixi najan'an. Ixi jan'an chonda'i
juachaxin tsoxindanga'a tjuée
katée ndo. ⁸Jan'an bikitéexinta
inda ko je'e ndo tsij ndo
tsikitéxinnta ndo Espíritue ndo
Dio.

Ndo Juan bikitée ndo ndo Jesús
(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

⁹Nchakon me'e ndo Jesús
kuachrxjixin ndo tjanya Nazaret
nunte Galilea ko ndo Juan
bikitéexin ndo ndo Jesús ndajitinga
ndatin'in Jordán. ¹⁰Ko hora
kuachrxjengíxin ndo Jesús inda,
tuinxin bikon ndo xitje'e ngajní ko

espíritue ndo Dio xingajin xranchi naa kuntúá ko bake'e ngata'a jaa ndo Jesús. ¹¹*Ko kuin'en nā nichja naa tée sen kuixin ngajni, ndachro:

—Ja'a chjan'na ko jan'an tsango tjua'anta. Ko jan'an juaxruxin ritjén ixi ja'a.

Xixron'anxrée tjaun xa xrojuincheye'e xa ndo Jesús

(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

¹²Ko tjume'e Espíritue ndo Dio bikao ndo Jesús ngata'a ijna. ¹³Nti'a bake'e ndo Jesús yuu ikán nchakon ko nti'a jii iku jie'e ko Xixron'anxrée tjaun xa xrojuincheye'e xa ndo. Ko tjume'e sen ángel kuii sen kuayakon'en ndo Jesús.

Ndo Jesús tjangíxin ndo nchekuen'en ndo chujni

(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)

¹⁴Juexinja xraxin'in nā ndo Juan ndo'achjiso, tjume'e ndo Jesús sakjui ndo nunte Galilea ko juinchekuen'en ndo nā chijni jian xranchi jii ti no tetuan'an ndo Dio. ¹⁵*Ko ndachro ndo:

—Ó kuii nchakon, tsii juachaxien ndo Dio. Méxin tintu'enta nge'e ndako'a xraxaonnta ko titikaonnta chijni jian.

Ndo Jesús kuiye'e ndo noó sen itsé kuchee

(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)

¹⁶Ndo Jesús jitji ndo ngande'e inda nunte Galilea ko bikon ndo

ndo Simón ko ndo kichuu ndo Simón ndatin'in Andrés. Je'e sen stetsé sen kuchee ko stetjanka sen nocha'a chringi inda. ¹⁷Ko ndachro ndo Jesús:

—Rua'naninta, ko xrotjá'anta ixra xrotsénta chujni ixi tsitikaonna nā.

¹⁸Ko tuinxin kuintu'e sen nocha'a tséxin sen kuchee ko rué'e sen ndo Jesús.

¹⁹Ko kijn'a kuiji ndo Jesús ko bikon ndo ndo Jacobo ko ndo kichuu ndo, Juan, chjen'en ndo Zebedeo. Je'e sen ko ndotée sen stejá sen naa ntábarco stenchekonchjian sen nocha'a ti tséxin sen kuchee. ²⁰Ko tjume'e ndo Jesús kuiye'e ndo sen kaxon. Ko tuinxin kuintu'e sen ndotée sen, ndo Zebedeo, ko je'e ndo kuituekao ndo xinchehra ko ntábarco. Ko ndo Jacobo ko ndo Juan rué'e sen ndo Jesús.

Naa xi bachóna espíritue Xixron'anxrée

(Lc. 4:31-37)

²¹Ko tjume'e kuiji sen tjajna Capernaum ko nchakon sábado, nchakon tjoké'e nā, kuixin'in ndo Jesús ningue Israel ko kuaxi ndo juinchekuen'en ndo chujni nti'a. ²²*Ko ni ste nti'a xronka nā xranchi tjako ndo ixi chijnie ndo chóna iji juachaxin ko je'a xranchi nichja ni tjako ley. ²³Ko ngaxin'in ni'ngo me'e jii naa xi chóna espíritue Xixron'anxrée

ko séen kuyako xa ko ndachro xa:

²⁴—Tintunana, Jesús tjanya Nazaret. ¿Á jui'ia ixi sinchetjáñana? Jan'an chuxian ko nóna ixi ja'a naa ngisen ícha tjúá tsixrua'an ndo Dio.

²⁵Ko ndo Jesús kuyakutee ndo espíritue xi ña'i, ko ndachro ndo: —Tenkua, ko tachrxexian aséen xi ña.

²⁶Ko espíritue Xixron'anxrée juanka xi me'e nunte ko kuyako xa séen ko kuachrje espíritu me'e. ²⁷Ko kain na xronka na ko ndache kichuu na:

—¿Ngisen ji'i? ¿Nge'e chijni natjúá nichja xa? Je'e xa chónnda xa ijié juachaxin ko tetuen'en xa espíritue Xixron'anxrée ko titikaon espíritu.

²⁸Ko nchijí nunte Galilea kono'e na xranchi nchexruen'en ndo Jesús chujni ko xranchi nichja ndo.

Ndo Jesús juinchexruen'en ndo jachée ndo Simón Pedro
(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)

²⁹Tjume'e ndo Jesús kuachrxexin ndo ni'ngo, ko sakjui ndo ndo'a ndo Simón ko ndo Andrés, ko sabikao ndo ndo Jacobo ko ndo Juan. ³⁰Ko jachée ndo Simón jitsinga jan, níexin jan súa, ko ndache sen ndo Jesús nge'e chónnda jan. ³¹Ko ndo Jesús konchjiñe'e ndo ti jitsinga jan ko itsé ndo itja jan

ko juinchengatjen ndo jan. Ko tuinxin kuachrje'e jan súa ko kuajon jan juine sen.

Ndo Jesús juinchexruen'en ndo kueya ni ni'e
(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

³²Ko ó kuitaon nchakon ko kontie, ko bikao na ni ni'e ko ni chónnda espíritue Xixron'anxrée ti jii ndo Jesús ³³ko nchijí tjanya xra'o na ngandangi nduja nchia ti jii ndo. ³⁴Ko ndo Jesús juinchexruen'en ndo kain ni ni'e, ni chónnda ngixe'i ichin ko kuantsje ndo itsjé espíritue Xixron'anxrée. Ko kuintue'a ndo xronichja xa ixi je'e xa no'e xa ngisen je'e ndo.

Ndo Jesús juinchekuen'en ndo ni ste nunte Galilea
(Lc. 4:42-44)

³⁵Ko nandá jitingasáña kuaya ndo Jesús, kuachrxexin ndo tjanya me'e, sakjui ndo naa nunte xro'an ngisen ste, nti'a xronichje'e ndo ndotée ndo jii ngajní. ³⁶Ko tjume'e ndo Simón ko sen chrikao ndo juée sen ndo ³⁷ko hora kuitja sen ndo ndachro sen:

—Kain na stetjéenanta.

³⁸Ko ndachro ndo Jesús:

—Sachjina ikaxin tjanya tjenka nti'i ixi kaxon nti'a xronichja chijni jian, ixi me'ó juixin jan'an.

³⁹*Ko jaña nchijí nunte Galilea kuaji ndo kain ni'ngo ko chronga

ndo chijnie ndo Dio ko kuantsje
ndo espíritue Xixron'anxrée
chónða chujni.

**Ndo Jesús juinchexruen'en ndo
naa xi níexin chinlepra**
(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)

⁴⁰Ko naa xi níexin chinlepra
konchjiñe'e xa ngajin ndo Jesús
ko bake'exin ntatuchi'in xa ko
kuinóatée xa ngajin ndo, ko
ndachro xa:

—Sía tjaunnta, chao
nchexruannanta.

⁴¹Ko ndo Jesús bikonóe'e ndo
xa ko bake'e ndo itja ndo ngata'a
jaa xa ko ndachro ndo:

—Jaán tja'on; toxruan'an.

⁴²Ko jaña ndachro ndo ko
tuinxin koxruen'en xa. ⁴³Ko ndo
Jesús kuetuen'en ndo xa ixi satsji
xa ko ndachro ndo:

⁴⁴—Xro'an ngisen teki'é ixi
koxruan'an. Itjia ngajin xitaana
ixi ó koxruan'an ko tájuan ti
tikinixin kuituan'an ndo Moisés,
ko jaña tsikon kueya nã ixi
koxruan'an.

⁴⁵Ko xi koxruen'en sakjui xa ko
kuaxi beki'e xa kain nã xranchi
koxruen'en xa. Méxin, ndo Jesús
imao bakixin'in ndo kain tjajna
ko bakitu'e ndo ti xro'an ngisen
jii ko itsje nã bajée nã ndo.

**Ndo Jesús juinchexruen'en ndo
naa xi jua'i itji**
(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)

2 ¹Ko kuatsinga ikaxin
nchakon ko tjume'e
ndo Jesús ikjan ndo tjajna

Capernaum. Ko kono'e nã ixi
bake'e ndo naa nchia nti'a. ²Ko
kueya chujni konchjiñe'e ngajin
ndo Jesús ko kuitja'i nchia
kuixin'in nã ko kaxon tsango
tsjé chujni jii nduja nchia. Ko
ndo Jesús banchekuen'en ndo
nã chijnie ndo Dio. ³Ko tjume'e
kuij noó xi bikao xa naa xi
jua'i nchetengi tutée. ⁴Méxin,
jua'i konchjiñe'e xa ti jii ndo
Jesús ixi kueya nã ste nti'a. Ko
kuajin'in xa ngata'a nchia ko
konxrato xa ngata'a nchia ko
nti'a juinchexingajinxin xa xi ni'e
jita'a kania. ⁵Ko ndo Jesús bikon
ndo ixi xi me'e tsango chuntia xa
ko ndache ndo xi ni'e:

—Chjan'na, ó tjáñana kain ti
ndako'a juinche'e.

⁶Ko kaxin xi tjako ley ste xa
nti'a, stexraxaon xa: ⁷“¿Sonda
jaña nichja xi ji'i? Nichjangí'e
xa ndo Dio. Ixi xro'an ngisen
sinchemé'e ijie; je'o ndo Dio
chao sinchemé'e ndo ijie chónða
chujni”, jaña stexraxaon xa.

⁸Ko ndo Jesús ó no'e ndo nge'e
stexraxaon xa, méxin ndachro
ndo:

—¿Sonda jaña xraxaonnta?

⁹¿Nge'e ti ícha tangi'a xrontatjan
xi ni'e? ¿Á ícha tangi'a xrontatjan
xa ixi komé'e ti ndako'a juinche'e
xa, o tsingatjen xa ko xrotsé
xa kanie'e xa ko tsaxi tsaji xa?

¹⁰Méxin, jai tsjako'anta ixi
jan'an Chjen'en ndo Dio, xjan
jongí'e xranchi chujni, chonda
xjan juachaxin ngata'a inche ko
tsantsje xjan ijie chónða chujni.

Ko ndo Jesús ndache ndo xi ni'e:

¹¹—Jan'an ntatjua tingatjen ko itsé kania'a ko satjia ndúya.

¹²Ko stetsje'e kain n̄a xii tuinxin bingatjen xi ni'e ko itsé xa kanie'e xa ko kuachrxjin xa nchia, ko sakjui xa. Ko kain ni ste nti'a xronka n̄a ko kaxin n̄a kuajon n̄a juasie n̄a ngajin ndo Dio ko ndachro n̄a:

—Nai'a bikona jaña kon'en.

Ndo Jesús kuiye'e ndo ndo Mateo

(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

¹³Ko tjume'e ndo Jesús sakjui ndo ngande'e inda ko itsjé chujni konchjiñe'e n̄a ti jii ndo ko je'e ndo juinчекуен'en ndo n̄a. ¹⁴Ko jitatsinga ndo nti'a, bikon ndo ndo Mateo, chjen'en ndo Alfeo, jii ndo ti xengaxin i'n̄a tomi tayé'e xi tjajna Roma ko ndo Jesús ndachro ndo:

—Rua'n̄ana.

Ko ndo Mateo bingatjen ndo ko tuinxin rué'e ndo ndo Jesús.

¹⁵Ko tjume'e ndo Jesús bake'e ndo ndo'a ndo Mateo, ko kuajon sen nge'e sine ndo. Ko kaxon ste kueya xi xenge'e 'n̄a ko ikaxin ni chónda ijie ko juinekao n̄a ndo Jesús ko kao sen teyuu chrikao ndo. ¹⁶Ko kaxin xi tjako ley ko xi fariseo bikon xa xii ndo Jesús jinekao ndo kain xi xenge'e 'n̄a ko ikaxin ni chónda ijie, ko juanchangi'e xa sen teyuu chrikao ndo Jesús, ko ndachro xa:

—¿Sonda xi tjako'anta nekao xa ko tikao xa xi xenge'e 'n̄a ko ni chónda ijie?

¹⁷Ko ndo Jesús kuin'en ndo nge'e ndache xa sen teyuu chrikao ndo me'e ndachro ndo:

—Ni nie'a xrokonde'a n̄a xinchexruan. Je'o ni ni'e xrokonde'e n̄a xinchexruan. Jui'a jan'an xii tsiya'a ni ndako nche'e. Jui'i xii tsiya'a ni chónda ijie.

Juanchangi'e sen ndo Jesús naa nge'e

(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)

¹⁸Naa nchakon sen chrikao ndo Juan Bautista ko xi fariseo juinчекатсе ñao n̄a jinta nguixin nchakon, ko kuii kaxin n̄a nichje'e n̄a ndo Jesús ko ndachro n̄a:

—¿Sonda ni chrikao ndo Juan ko ni fariseo nчекатсе ñao n̄a jinta ko ni chrxjiko'a ja'a, na'i?

¹⁹Ko ja'in juatingjixin ndo Jesús:

—¿Á xrojuinчекатсé ñao n̄a jinta, ni tsikiye'e xi kute'e nchakon tsikii n̄a kiéé xa? Na'i xii xrastekao n̄a xa. ²⁰Ko tsii nchakon xrotsé n̄a xi tsikute'e, satsikao n̄a xa, ko tjume'e ni kuiye'e xa sinчекатсе ñao n̄a jinta.

²¹'Xro'an ngisen tonchrijin tu'o manta natjúá ko take'e n̄a ti manta tsitje. Siá jaña sinche'e n̄a, tsichje manta tsitje ko í xro'an tsona manta natjúá. ²²Kaxon jua'i tsikia xran vino natjúá ngaya tjuanxran ntaxi, xii siá jaña tson'en, tsichje tjuanxran me'e, ko ixran ko tjuanxran ndatsitjáña. Méxin, xran natjúá xrokonda tsikia xran naa

tjuanxran natjúá, ko jaña kayui nge'e tsitjáña'i.

Konchrinjin sen noatrigo naa nchakon tjoké'e ni judío
(Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5)

²³Naa nchakon sábadó tjoké'e ni judío, ndo Jesús ko sen teyuu chrikao ndo kuatsinga sen tjenka naa ijngi tsikenga na noatrigo ko sen teyuu chrikao ndo kuaxi sen konchrinjin sen kaxin itin trigo. ²⁴Ko kaxin xi fariseo juanchangi'e xa ndo Jesús:

—¿Sonda sen chrjiko'a stenché'e sen naa ixra tikinixin'a sinché'eni nchakon tjoké'eni?

²⁵Ko ndachro ndo Jesús:

—¿Á noa'inta ti ndachro xroon jitaxin chijnie ndo Dio chronga xranchi juinche'e ndo David ko sen bikao ndo, naa nchakon kuen'en sen jinta?

²⁶Méxin, nchakon bake'e xi Abiatar, xitaana tetuan'an, je'e ndo David kuixin'in ndo ndo'a ndo Dio ko juine ndo nutja tikinixin'en ndo Dio ko kaxon kuajon ndo nio juine kain sen bikao ndo. Ko nutja me'e je'o xitaana chónnda xa juachaxin sine xa nio.

²⁷Kaxon ndachro ndo Jesús:

—Kónna nchakon tjoké'eni ixi xrokonda tsjoké'e chujni, je'a ixi xrokuajonni juasieni ngajin nchakon me'e. ²⁸Ko jan'an Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni, chónnda juachaxin tsetuan'an nge'e tson'en nchakon tjoké'eni.

Ndo Jesús juinchexruen'en ndo naa xi tsixema itja
(Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)

3 ¹Ko tjume'e ndo Jesús kuixin'in ndo ndo'a ndo Dio ijngo. Ko nti'a bake'e naa xi tsixema naa itja. ²Ko konchjiñe'e kaxin xi stetsaya xa ndo Jesús ixi tsikon xa á sinchexrjuen'en ndo xi me'e, nchakon tjoké'e na ixi jaña tsjankata'a xa ndo Jesús ijje. ³Ko ndo Jesús ndache ndo xi tsixema itja:

—Tingatjen ko take'é ngusine nti'i.

⁴Ko juanchangi'e ndo Jesús ni ste nti'a, ko ndachro ndo:

—Nchakon tjoké'eni, ¿á chao sinché'eni ti jian, o á chao sinché'eni ti ndako'a? ¿Á chao tsingijnani naa ngisen?, o, ¿á naatsónaxónni naa chujni?

Ko je'e na tenko na. ⁵Ko ndo Jesús koña ndo, ko bikon ndo kain ni ste nti'a, me'e koni'e aséen ndo ixi tsango ícha aséen na. Ko ndache ndo xi ni'e:

—Tinxé tjáa.

Ko je'e xa kuinxe itja xa, ko hora me'e koxruen'en itja xa.

⁶Ko xi fariseo kuachrxjexin xa nti'a ko ikjui xa ti ste ni tjento xi Herodes ko juao kichuu xa xranchi naatsónaxón xa ndo Jesús.

Kueya na ste na ngande'e inda

⁷Ko ndo Jesús ko sen teyuu chrikao ndo sakjui sen ngande'e inda. Ko kueya na jirué'e na

sen, ni tsiki'x̄in nunte Galilea ko kaxon nunte Judea ⁸ko t'ajna Jerusalén ko nunte Idumea ko ikaxin n̄a tsiki'x̄in n̄a ton'en inda jitinga ndatin'in Jordán ko kaxon ni tsiki'x̄in no t'ajna Tiro ko t'ajna Sidón. Ko kain n̄a tsikin'en n̄a ix̄a ijié juinche'e ndo Jesús ko kaxon t'jaun n̄a tsikon n̄a me'e. ⁹*Tjume'e kuituen'en ndo sen teyuu chrikao ndo ixi nti'ao xrochon'en naa nt̄abarco. Ko hora tsango xrokuixintja n̄a ndo xrokuixin'in ndo nt̄abarco ¹⁰ixi kueya n̄a tsijinhexruen'en ndo, ko kain ni ni'e kuixintja n̄a ndo ixi t'jaun n̄a xrotsé n̄a ndo. ¹¹Ko kaxin n̄a chóna n̄a espíritue Xixron'anxrée ko hora bikon n̄a ndo Jesús bake'exin n̄a ntatuchi'in n̄a ngajin ndo. Ko kuyako espíritue Xixron'anxrée ko ndachro:

—Ja'a chjen'en ndo Dio.

¹²Ko ndo Jesús kuyakute ndo espíritue Xixron'anxrée ko ndachro ndo ixi xrochronga'i xa ngisen je'e ndo.

Ndo Jesús juéé ndo teyuu sen tsajikao ndo

(Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)

¹³Tjume'e kuajin'in ndo Jesús naa ijn̄a, ko nti'a kuiye'e ndo sen t'jaun ndo xrokuajikao ndo ko konchjiñe'e sen ngajin ndo. ¹⁴Ko kuinche'e ndo teyuu sen tsajikao ndo ixi tsetuen'en ndo sen satsji sen xrochronga sen

chijni jian. ¹⁵Ko kuajon ndo juachaxin sinchexrjuen'en sen ni ni'e ko tsantsje sen espíritue Xixron'anxrée chóna n̄a.

¹⁶Ko sen teyuu kuinche'e ndo ja'in ndatin'in sen: ndo Simón, ndo juinchekin'in ndo Jesús Pedro; ¹⁷ko ndo Jacobo ko ndo kichuu ndo, ndo Juan, sen me'e chjen'en ndo Zebedeo. Kaxon sen me'e juinchekin'in ndo Jesús Boanerges me'e xrondachro chjen'en ti Tjateé.

¹⁸Ko ndo Andrés, ndo Felipe, ndo Bartolomé, ndo Mateo, ndo Tomás, ndo Jacobo, chjen'en ndo Alfeo, ko ndo Tadeo ko inaa ndo Simón, ndo tikinixin naa partido romano ndatin'in cananista, ¹⁹ko xi Judas Iscariote, xi juinchejki ndo Jesús.

Ndachro n̄a ixi ndo Jesús chóna ndo juachaxien Xixron'anxrée

(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)

²⁰Ko tjume'e ndo Jesús ko sen teyuu chrikao ndo kuixin'in sen naa nchia. Ko ijn̄o kueya n̄a xra'o n̄a nti'a ko jua'i juine ndo Jesús ko sen teyuu chrikao ndo. ²¹Ko kono'e sen ndo'a ndo Jesús ixi nti'a jii ndo ko kuij sen ixi satsikao sen ndo ixi ndachro sen je'e ndo tsinchetjáña jaa ndo.

²²*Ko kaxon kuij kaxin xi tjako ley tsiki'x̄in t'ajna Jerusalén ko ndachro xa:

—Xi ji'i chóna xa juachaxien Beelzebú, Xixron'anxrée, xi

tetuen'en kain espíritu ña'i, méxin, chao tantsje xa espíritue Xixron'anxrée.

²³ Ko ndo Jesús kuiye'e ndo xi ndachro me'e ko ja'in juakoxin ndo:

—¿Xranchi Xixron'anxrée je'lo xa tsantsje xa espíritue xa? ²⁴ Síá naa tjajna, je'lo na tsetoka'o kichuu na, jua'i tsintekao kichuu na jian. ²⁵ Ko ni stekao kichuu naakua nchia, síá ningakon'en kichuu na, kaxon jua'i tsekao kichuu na ndako.

²⁶ Ko kaxon jaña síá Xixron'anxrée tsetoka'o xa juachaxin chónða xa, ndatsitjáña juachaxin me'e.

²⁷ Xro'an ngisen chao tixin'in ndo'a naa xi soji ixi tsee na nge'e chónða xa. Sa'ó xrokonda xrokuintee na xi soji ixi chao tsee na nge'e chónða xa.

²⁸ Nduaxin ntatjunta ixi ndo Dio chao sinchemé'e ndo kain ijje chónða chujni ko kain nge'e ndako'a tsinichja na. ²⁹ *Ko ngisen xronichja ndako'a ixi Espíritue ndo Dio jua'i tsomé'e ijje me'e, ni xronichja me'e, kain nchakon tsama na ijje.

³⁰ Jaña ichro ndo Jesús ixi ni me'e tsindachro na ixi je'e ndo chónða ndo espíritue Xixron'anxrée.

**Janée ndo Jesús ko
xi kichuu ndo**

(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)

³¹ Ko tjume'e janée ndo Jesús ko xi kichuu ndo kuiji sen ti jii

ndo Jesús ko nduja nchia ste sen, kuituen'en sen naa xi tsikiye'e xa ndo Jesús. ³² Ko sen ste ngajin ndo Jesús, ndache sen ndo:

—Janáanta ko xi kichuunta ste sen nduja ko nichja'anta sen.

³³ Ko ndo Jesús ndachro ndo:

—¿Ngisen janána ko ngisen sen kichian?

³⁴ Ko jitsje'e ndo kain ni ste nti'a ko ndachro ndo:

—Sen ji'i me'e sen janána ko sen kichian. ³⁵ Kain sen nche'e nge'e tjaun ndo Dio, sen me'e sen kichian ko janána.

**Ndo Jesús juako ndo
kondee xi bikenga**
(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

4 ¹ *Tjume'e ndo Jesús íjngo juangíxin ndo juinçekuen'en ndo na ngande'e ndalago. Ko nti'a xra'o itsjé chujni ti jii ndo. Ko je'e ndo kuixin'in ndo naa ntábarco jita'a inda, ko nti'a bake'e ndo nunte. Ko kain na kuitu'e na ngande'e inda. ² Ko itsjé nge'e juinçekuen'en ndo na. Ko ndachro ndo:

³—Tin'ennta ji'i: Naa xi kuikenga tsee, ⁴ ko kaxin tsee kuenga xa kuitsinga tsee ngande'e cha'o. Ko kuij kuxe juine ba tsee. ⁵ Ikaxin tsee kuitsinga tsee ti jii kueba ixro, ti ko'a itsjé inche, ko taka kuachrje ika ixi tjín'a inche, ⁶ ko nchakon kuachrje chjiixro ichján ka ko xema ka ixi yasoe'a jii

nue'e ka. ⁷Ko kaxin tsee kuitsinga tsee ti jii ntacha'a. Ko ntacha'a ícha kuangi ntāā. Me'e xrabaatja ka ko ndakuangi'a ka. ⁸Ko ícha tsee kuitsinga ngata'a inche jian, me'e tsee chaxro kuangi ka. Ko tsango kueya tsee kuajon ika me'e; naa kuajon ikánte tsee, ko inaa ka kuajon níikán tsee, ko inaa kuajon naa ciento tsee.

⁹Ko ndachro ndo Jesús:

—Ngisen tjaun tsin'en, tsin'en sen jian.

**Ndo Jesús chronga ndo nge'e
xrondachro ti nichja ndo**

(Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10)

¹⁰Ko nchakon kuitu'e ndo Jesús je'o ndo, sen ste tjenka ndo ko sen teyuu chrikao ndo juanchangi'e sen ndo nge'e xrondachro nge'e beki ndo. ¹¹Ko je'e ndo Jesús ndachro ndo:

—Ndotána tjaun ndo tsienxinnta ti noa'inta ti tetuan'an je'e ndo. Ko ni kaxin tsekiexinni nā xranchi tekini naa chijni, ¹²ixi maski tikon nā ko tin'en nā ko jaña tsienxin'a nā ixi tsindoxin'a nā ti ndako'a nche'e nā, xrokjan'i nā ngajin ndo Dio ko jaña je'e ndo tsantsje'a ndo ijie chónda nā.

**Ndo Jesús ndachro ndo nge'e
xrondachro ti xi benga noatrigo**

(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

¹³Ko tjume'e ndache ndo sen:

—¿Á tienxin'anta xranchi xrondachro nge'e beki'anta? Siá

na'i, ¿xranchi tsienxinnta ikaxin nge'e tseki'anta? ¹⁴Sen kuikenga tsee me'e jii xranchi naa ngisen juincheckue'enni chijnie ndo Dio.

¹⁵Ko kaxin sen me'e xranchi tsee kuitsinga ngande'e cha'o, ixi kuin'en sen chijnie ndo Dio, ko tjume'e kuij Xixron'anxrée ko nchetjáñajin xa sen. ¹⁶Ikaxin tsee kuitsinga ti jii ixro, me'e sen kuin'en chijnie ndo Dio ko juaxruxin bake'e sen, ¹⁷ko sé'a kuitikaon sen ixi kuij juachjaon ngata'a sen ko koñao'e nā sen ixi kuitikaon sen chijnie ndo Dio, méxin kuintu'e sen ti kuitikaon sen ndo. ¹⁸Ko tsee kuitsinga ngakjen'en ntacha'a me'e sen tin'en chijnie ndo Dio, ¹⁹ko ícha nche'e sen tjée sen tomi ko ícha rué'e sen ti jii juaxruxin. Kain ji'i tingakon'en ixi tsin'en sen chijnie ndo Dio, ko nche'a sen ti tjaun ndo. ²⁰Ko tsee kuitsinga ti jii inche jian, sen me'e tayé'e sen chijnie ndo Dio ko titikaon sen kain ti ndachro ndo ko jian nche'e sen ngajin ndo Dio. Sen me'e ste sen xranchi tsee kuajon ikánte tsee, ko ikaxin sen xranchi tsee kuajon níikán tsee, ko ikaxin sen xranchi tsee kuajon naa ciento tsee.

**Ndo Jesús juako ndo no take'e
naa xro'i tingasáña**

(Lc. 8:16-18)

²¹*Ko kaxon ndachro ndo Jesús:

—¿Á xrochóndani naa xro'i ko xro'i me'e á tsemáni xro'i ngangí

naa ntacajón o tsake'eni xro'i ngangi naa ntāa tejuata'ani? Na'i, je'a me'e sinche'eni. Xrokonda nui tsake'eni xro'i me'e ixi chao tsingasáña xro'i. ²² *Méxin, xro'an nge'e ti jimá tsonoxin'a ko xro'an nge'e imao tsonoe'a na xrojan nchakon ixi kain nge'e tsonoxin ixi xro'i. ²³ Ko ngisen tjaun tsin'en, tsin'en sen jian.

²⁴ *Ko kaxon ndachro ndo:

—Méxin, ja'anta tin'ennta jian.

Xranchi ja'anta tájonnta nge'e ngajin ikaxin na, jaña ndo Dio xrotjáanta ndo kaxon, ko ícha itsjé xrotjáanta ndo. ²⁵ *Ni itsjé chónnda, ndo Dio tsingijna ndo xrochónnda na ícha. Ko ni xro'an nge'e chónnda, ndo Dio tsantsje'e ndo na ti nge'e chónnda na.

**Ndo Jesús juako ndo
xranchi tsangi tsee**

²⁶ Ko kaxon ndachro ndo Jesús:

—Ti juachaxin tetuanxin ndo Dio jii xranchi naa ngisen tikenga nunte. ²⁷ Ko maski tejua sen ko taya sen ko tatsinga kaxin nchakon ko kaxin tiie, tsee kuenga sen tachrje tsee ko tangi tsee. Ko sen kuenga noe'a sen xranchi kon'en ji'i. ²⁸ Ixi inche je'o nche juinche'le ixra. Sa'ó tachrje chaan no, ko tjume'e ntée, ko tjume'e ticha ko tóna tsee. ²⁹ Ko nchakon ticha tsee me'e xrokonda xrochrijin tsee.

**Ndo Jesús juako ndo chijnie
ti tsee mostaza**

(Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

³⁰ Ko kaxon ndachro ndo Jesús: —¿Nge'e xrondachro ti juachaxin tetuan'an ndo Dio?

³¹ Naxre'o xranchi naa tsee ndatin'in mostaza tsikenga naa xi jngi'e xa. Ji'i naa tsee ícha nchíin ixi kain tsee jii xasintajni.

³² Ko ti tsikinga tsee, tangi ka ko ikjan naa ntāa ícha ijié ixi ikaxin ntāa jii ngata'a nunte. Ko kaxon chaan ntāa tangi ícha noi, ko kuxe tjanga ba ko chao nchéña ba kakée ba chringi tsauen ntāa.

**Nge'e xrondachro
ti juako ndo Jesús**

(Mt. 13:34-35)

³³ Jaña ndo Jesús

juinchekuen'en ndo kain na, ko beki ndo kueya nge'e xranchi chao xrokuienxin na. ³⁴ Ko kainxin nge'e juinchekuen'en ndo na beki ndo xranchi naa chijni. Ko juexin juinchekuen'en ndo na, tjume'e ndache ndo sen teyuu chrikao ndo xranchi xrondachro kain ti beki ndo.

**Ndo Jesús kuetuen'en ndo
chrinto ko inda**

(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

³⁵ Ko nchakon me'e ó kóndo ndache ndo Jesús sen teyuu chrikao ndo:

4:22: Mt. 10:26; Lc. 12:2. 4:24: Mt. 7:2; Lc. 6:38.

4:25: Mt. 13:12; 25:29; Lc. 19:26.

—Tsatsingatu'ena ndalago.

³⁶Ko tjume'e kuintu'e sen kain ni ste nti'a ko sabikao sen ndo Jesús ngaxin'in ntābarco ko kaxon ikaxin ntābarco sakjui ntāa. ³⁷Ko tuinxin kuii naa chrinto soji ko tsango juinchetengi inda ko ntābarco kuaxi bikia ntāa inda ko kuaxi konuntengi ntābarco. ³⁸Ko ndo Jesús ndakuejua ndo ícha ndá'a ngaxin'in ntābarco ko jikjón ndo naa noxra. Ko juinchexingame'e sen ndo, ko ndachro sen:

—¡Maestro! ¿Á ta'inta juachjaon ixi xrokjuina inda?

³⁹Ko je'e ndo bingatjen ndo, ko kuyakutee ndo chrinto ko inda ko ndachro ndo:

—Tenkua ko ndatake'e.

Ko tuinxin je'e inda ndabake'e inda ko chrinto kaxon. ⁴⁰Ko ndache ndo je'e sen:

—¿Sonda xrakonnta? ¿Á xrachuntia'antana jan'an?

⁴¹Ko je'e sen xronka sen ko ndache kichuu sen:

—¿Ngixe'i xi ji'in ixi tituen'en xa chrinto soji ko inda ko kayui titikaon ngajin xa?

Naa xi jii nunte Gadara chónda kueya espíritue Xixron'anxrée
(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

5 ¹Ko tjume'e kuatsingatu'e sen ndalago, ko kuiji sen nunte Gadara. ²Ko ndo Jesús xingajinxin ndo ntābarco ko tuinxin naa xi konchjiñe'e xa

ngajin ndo ko kuixi xa ti jii itjao^a ti tsixrabaa chujni ko chónda xa espíritue Xixron'anxrée. ³Xi me'e bake'e xa ti ste itjao ti tsixrabaa chujni tsiken'en, ko xro'an ngisen chao tokuaxin'en itsé xa ko jua'i tsitexin xa nochika. ⁴Ko itsjé vez bakichruaxin na tutée xa ko itja xa ixi nochika, ko je'e xa bakonchrindaon xa chika. Ko xro'an ngisen tjacha tjintee xa. ⁵Bakaji xa tiie ko nchakon ti jii ijna ko ti tsixrabaa chujni ko nti'a kuyako xa ko ixro tande'e xa ntakuin xa. ⁶Ko ikjín bikon xa ndo Jesús ko binga xa konchjiñe'e xa ko bake'exin ntatuchi'in xa ngajin ndo ⁷ko séen kuyako xa:

—¿Sonda nchexronkana Jesús, chjen'en ndo Dio jii ngajni? Jan'an tjaun'a sinchexronkana.

⁸Jaña ndachro xa ixi tsindachro ndo Jesús:

—Ja'a espíritu ña'i, tachrjexian xi ña.

⁹Ko ndo Jesús juanchangi'e ndo espíritu me'e:

—¿Xranchi ti'ian?

Ko je'e espíritu me'e ja'in juatingíexin:

—Jan'anna ndatin'inna Legión ixi tsango itsjé jan'anna.

¹⁰Ko kain espíritue Xixron'anxrée kuinóatée ngajin ndo Jesús ixi xroxruan'i ndo espíritu satsji ikjín. ¹¹Ko tjenka nti'a jii naa ijna steneña itsjé kuchinga. ¹²Ko kuinóatée kain

^a 5:2 itjao cueva

espíritue Xixron'anxrée ko ndachro:

—Tituan'an satsjina ti ste kuchinga, ko tájuan juachaxin tsixin'inna ngaxin'in ba.

¹³Ko tuinxin ndo Jesús kuajon ndo juachaxin. Ko kain ti espíritue Xixron'anxrée kuachrxixin xi me'e, ko kuixin'in espíritu ngaxin'in kuchinga. Ko kain ko ste nti'a xranchi yuu mil ba. Ko kain ba binga ba ko kuitsingangi ba ti yaso'e jii ndalago ko kjun'en ba inda.

¹⁴Ko tjume'e xi stetsje'e kuchinga xrakon xa ko binga xa kuindache xa ni tjajna nge'e kon'en ko kaxon kuindache xa ni ste ngataon ijngi nge'e kon'en. Ko tjume'e itsjé na kuitsje'e na nge'e kon'en nti'a. ¹⁵Ko hora kuiji na ti jii ndo Jesús, bikon na ixi nti'a jii xi kuachónnda kain espíritue Xixron'anxrée ko jii xa nunte ko jiá xa manta ko ó ndako xraxaon xa, ko bikon na me'e xronka na. ¹⁶Ko kain ni bikon nge'e kon'en, kueki na xranchi kon'en xi kuachónnda espíritue Xixron'anxrée ko nge'e tsikon'en kuchinga. ¹⁷Ko kuaxi na kuinóatée na ngajin ndo Jesús ixi satsjixin ndo nti'a.

¹⁸Ko ndo Jesús kuajin'in ndo ntábarco ko ti xi kuachónnda espíritue Xixron'anxrée kuinóatée xa ixi kao xa xrokjui xa. ¹⁹Ko ndo Jesús kuajon'a ndo juachaxin ixi kao xa itsji xa ko ndachro ndo:

—Satjia ko teki'é kain sen ndúya kain nge'e juinche'e ndo

Dio ngajian ko xranchi bikonó'a'a ndo.

²⁰Ko xi me'e sakjui xa ko kuaxi beki'e xa kain ni tjajna tikinixin'en Decápolis kain nge'e juinche'e ndo Jesús ngajin xa. Ko kain ni kuin'en tsango xronka na.

Koxruen'en naa xjanchrichjan ko naa nchri

(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)

²¹Ijngo ndo Jesús kuixin'in ndo ntábarco ko sakjui ndo tuenxin ndalago, ko nti'a kueya na konchjiñe'e na ngajin ndo ko je'e ndo ndi'ao kuitu'e ndo ngande'e nda. ²²Ko tjume'e kuii naa xi baketuan'an naa ni'ngo judío, xi me'e ndatin'in xa Jairo. Ko hora bikon xa ndo Jesús, bake'exin ntatuchi'in xa ngajin ndo, ²³ko ja'in kuinóatée xa:

—Xjanchrichjan'na jite'en xjan. Ixudio ichjina nía, takée tjáanta ngata'a xjan ixi tsoxrueen'en xjan.

²⁴Ko tjume'e ndo Jesús sabikao ndo xa ko tsango itsjé na rué'e na ko kuixintja na ndo Jesús. ²⁵Ko ngakjen'en kain ni me'e konchjiñe'e naa nchri ni'e, ó teyuu nano níexin nchra jnié nchra. ²⁶Ko je'e nchri me'e juinchexienxin nchra ngajin xinhexruan kain ti bachónnda nchra, ko ninaa xinhexruan jua'i juinchexruen'en xa nchra ko ícha bakoni'e nchra. ²⁷Ko ó tsikin'en nchra nge'e beki na ti juinche'e ndo Jesús, me'e je'e nchra kuii nchra ko tuenxin na konchjiñixin

nchra ko itsé nchra mantée ndo Jesús ²⁸ixi ndachro nchra: “Siá je'lo xrotse ngandele mantée ndo, me'e tsoxruanna.” ²⁹Ko tuinxin kuixin jnié nchra, me'e kono'e nchra xixi ó koxruen'en nchra. ³⁰Ko ndo Jesús kono'e ndo xixi juachaxien ndo koxruenxin naa ngisen, me'e ngatjia ndo ko juanchangi'e ndo ni ste nti'a:

—¿Ngisen itséna?

³¹Ko je'e sen juatingéxixi sen ko ndachro sen:

—Maestro, kueya na jii ngandajinnta ko tonchekanta na, ¿sonda tjanchangínta ngisen itsé mantoanta?

³²Tjume'e bingatjia ndo ko tsje'e ndo nguixin xixi tsono'e ndo ngisen itsé mantée ndo. ³³Ko je'e nchra xronka nchra ko jixranga nchra xixi koxruen'en nchra, ko konchjiñe'e nchra ti jii ndo ko bake'exin ntatuchi'in nchra ngajin ndo ko chronga nchra kain nge'e kon'en nchra. ³⁴Ko ndachro ndo Jesús:

—Chjan'na, ja'a koxruan'an xixi chuntiana. Jai juaxruxin satjia xixi ó koxruan'an.

³⁵Ko xrajinchja ndo Jesús, kuij kaxin ni kujxin ndo'a xi Jairo, xi baketuan'an ni'ngo ko ndache na xa:

—Xjannchrichja'anta ó kuen'en xjan; í chje'anta ndo maestro ixra.

³⁶Ko je'e ndo Jesús kuin'en ndo nge'e ndachro na, ko ndache ndo xi tetuan'an ni'ngo:

—Xrakon'a ja'a, je'lo titikáoanna.

³⁷Ko kuajon'a ndo juachaxin xixi kain sen itsji sen, je'lo ndo Pedro ko ndo Jacobo ko ndo Juan, ndo kichuu ndo Jacobo, me'e sen bikao ndo. ³⁸Ko hora kuiji sen ndo'a xi tetuan'an ni'ngo, bikon sen xixi stetsjanga na ko stetaxin na xjan juachjaon ko stetoyako na. ³⁹Ko kuixin'in ndo Jesús nchia, ko ndachro ndo:

—¿Sonda tuyakonta ko tsjanganta? Je'e xjan tsiken'a xjan; je'lo jijua xjan.

⁴⁰Ko je'e na juanoa na ndo, méxin kuetuan'an ndo xixi kain na satsji na nduja ko je'lo kuituekao ndo ndotée xjan ko janée xjan ko sen ní, sen chrikao ndo, ko je'e sen kuixin'in sen ti jii xjan. ⁴¹Ko ndo Jesús itsé ndo itja xjan ko ngigue'e ndo nichjexin ndo xjan, ko ndachro ndo:

—Talita, cumi —me'e xrondachro: Xjanchrichjan, tingatjen.

⁴²Ko xjan me'e tuinxin bingatjen xjan ko kuaji xjan xixi xjan me'e kuachóna xjan teyuu nano, ko kain ni jii nti'a tsango xronka na. ⁴³Ko ndo Jesús kuetuan'an ndo xixi xro'an ngisen tseki'e na nge'e kon'en. Ko kaxon kuetuan'an ndo xrochjée na xjan nge'e sine xjan.

Ndo Jesús bake'e ndo tjajna Nazaret

(Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)

6 ¹Ko tjume'e ndo Jesús kuachrxjexin ndo tjajna nti'a ko sakjui ndo tjajnee ndo tjajna

Nazaret ko kaxon rué'e sen teyuu chrikao ndo. ²Ko kuiji sábadó, nchakon tjoké'e nā, ko kuaxi ndo juinchekuen'en ndo nā ngaxin'in ningue ni israelita nti'a. Ko kueya nā kuin'en nā nge'e tjako ndo, me'e xronka nā ko ndachro nā:

—¿No kuitjaxin xi ji'i nge'e tjako xa?, ko, ¿ngisen juinchekuen'en xa ti nichja xa ko ixrā ijié nche'e xa? ³¿Á je'a ji'i xi carpintero ko janée xa ndatin'in María, ko xi kichuu xa xi Jacobo, ko xi José, ko xi Judas, ko xi Simón? ¿Á stekui'ana nchrikichuu xa nti'i?

Méxin, kuitikaon'a nā nge'e ichro ndo.

⁴*Ko ndachro ndo Jesús:

—Kain tjajna kain chujni tajon nā juasaya ngajin naa ndo nichja chijnie ndo Dio; ko sen tjajnéé ndo, na'i, ko kaxon sen ndo'a ndo tajon'a sen juasaya ngajin ndo.

⁵Méxin, nti'a xro'an ixrā jian juinche'e ndo, je'o bake'e itja ndo ngata'a jaa kaxin ni ni'e ko juinchexruen'en ndo nā. ⁶Ko tsango xronka ndo ixi kuitikaon'a nā. Ko tjume'e sakjui ndo kaxin tjajna nchínchín ste tjenka nti'a ko juinchekuen'en ndo nā.

**Ndo Jesús xruan'an
ndo teyuu sen**

(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

⁷Ko tjume'e ndo Jesús kuiye'e ndo sen teyuu sen chrikao ndo ko

kuaxi kuetuan'an ndo ixi yuyu sen itsji sen ko kaxon kuajon ndo juachaxin ixi chao tsantsje sen kain espíritue Xixron'anxrée chónda chujni. ⁸Ko kuetuen'en ndo sen ixi xro'an nge'e tsikao sen ti tsaa sen cha'o. Je'o naa ntakuto tsjixin sen ko me'ó tsikao sen. Ko tsikau'a sen ti tsinga nge'e ko nge'e sine sen ko tsikau'a sen tomi. ⁹Ko je'o kate jichjanga sen ko je'o manta jiá sen tsikao sen. ¹⁰Ko kaxon ndachro ndo:

—Nchakon tsixin'innta naa nchia nti'ao tsitu'anta hasta tsachrjexinjanta tjajna me'e.

¹¹*Ko siá tsjasonta xrojan tjajna ko tsajon'a nā juachaxin tsitu'anta nti'a ko xrochro'a nā tsin'en nā nge'e tjakonta, ja'anta tachrjexinnta tjajna me'e ko tontsjenganta inche yaa kateanta, me'e tsjakoxinnta ixi ndako'a juinche'e nā ngajinnta. Ko nduaxin ndachrjan ixi nchakon sinchéña ndo Dio ijié ngajin chujni, ícha tangi tson'en ni tjajna me'e, ixi ni tjajna Sodoma ko ni tjajna Gomorra.

¹²Ko sakjui sen ko ndache sen nā ixi xrokonda tsindoxin nā nge'e nche'e nā ko tsintu'e nā ti ndako'a nche'e nā. ¹³*Ko kaxon kuantsje sen itsjé espíritue Xixron'anxrée kuachónda kaxin nā. Ko ngata'a jaa itsjé ni ni'e bake'e sen ndaxi'e ko jaña koxruen'en nā.

Kuen'en ndo Juan Bautista

(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)

¹⁴*Ko xi rey Herodes kuin'en xa kain nge'e jian kuanche'e ndo Jesús ixi kain nā teki nā xranchi ijíé juachaxin chónnda ndo, me'e ndachro xa:

—Ndo Juan Bautista ó tsixechón ndo ixi xraje'o juachaxin chónnda xi j'i'i.

¹⁵Ko kaxin nā ndachro nā:

—Ji'i ndo Elías kuachronga chijnie ndo Dio.

Ko ikaxin nā ndachro nā:

—Ji'i naa ndo kuachronga chijnie ndo Dio ó sa'ó.

¹⁶Ko kuin'en xi Herodes ko ndachro xa:

—Ji'in ndo Juan, ndo kuetuan'an konchrinjin nā jaa ndo, ndo me'e ó tsixechón ndo.

¹⁷*Ko xi Herodes tsiketuan'an xa ixi tsitexin ndo Juan ixi nochika ko tsixraxin'in nā ndo ndo'achjiso ixi jaña tsjanchia nchri Herodías. Je'e nchri Herodías, nchrinchri'e xi Felipe xikichuu xi Herodes, ko je'e xi Herodes kua xa nchri me'e xranchi xrokjui nchrinchri'e je'e xa. ¹⁸Ko ndo Juan ja'in tsindache ndo xi Herodes:

—Xro'an juachaxin jii ixi ja'a xrochónnda nchrinchri'e xi kichuua.

¹⁹Méxin nchri Herodías tsango koña'o'e nchra ndo Juan ko tjaun nchra xrokóña nchra ndo,

ko jua'i juinche'e nchra me'e ²⁰ixi xi Herodes xrakon'en xa ndo Juan ixi kuano'e xa ixi ndo Juan naa ngisen tsango jian ko tjúá aséen. Méxin, chro'a xa tsajon xa juachaxin ixi je'e nchri tsjaya nchra. Ko maski xi Herodes tienxin'a xa jian kain ti kuandachro ndo Juan, tjaun xa ícha xrokuin'en xa ti nge'e juako ndo. ²¹Ko nchri Herodías juacha nchra nchakon kiée xi Herodes. Tsikiye'e xa ni tetuan'an tjajna ko ni tetuen'en xi soldado ko ikaxin ni tetuan'an nunte Galilea ixi tsii nā kiée xa. ²²Ko nchrichje'en nchri Herodías kuixin'in nchrichan ti ste nā, ko ité nchrichan, ko tsango juaxruxin bake'e xi Herodes ko kain ni stenekao xa nti'a. Ko je'e xi Rey Herodes ndache xa nchrichan me'e:

—Tjanchianāna nge'e tjauan ko jan'an xrotja'á.

²³Ko je'e xa nichjaxin ngatoxin ndo Dio ixi nduaxin tsajon xa ngixe'i nge'e tsjanchia nchrichan maski ngusine tjajna tetuan'an xa. ²⁴Ko je'e nchrichan kuachrje nchrichan ko ndache nchrichan janée nchrichan:

—¿Nge'e tsjanchia?

Ko janée nchrichan ndachro jan:

—Tjanchia jaa xi Juan Bautista.

²⁵Ko je'e nchrichajan jaiko ikjan nchrichan ti jii xi rey, ko ndachro nchrichan:

—Jan'an tja'on xrochjánaa jaa xi Juan Bautista ngaya naa laato.

²⁶Ko je'e xi rey tsango koni'e aséen xa ixi jaña juanchia nchrichan ixi tsíndácho xa ngatoxin ndo Dio tsajon xa kain ti tjanchia nchrichan ko tsikin'en kain ni ste nti'a, méxin, í jua'i xrondachro xa na'i. ²⁷Ko tuinxin kuetuen'en xa naa xi soldado ixi tsijikao xa jaa ndo Juan. ²⁸Ko xi soldado sakjui xa ndo'achjiso ko konchrinjin xa jaa ndo Juan ko juankaya xa naa laato jaa ndo ko chjée xa nchrichajan ko je'e nchrichan biken'en nchrichan janée nchrichan.

²⁹Ko kuin'en kain sen chrikao ndo Juan ixi jaña tsikon'en, me'e juirue'e sen cuerpoe ndo ko juabaa sen ndo.

Ndo Jesús kuajon ndo nge'e juine na'ó mil chujni xi
(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17;
Jn. 6:1-14)

³⁰Ko tjume'e sen tsixrua'an ndo Jesús ikjan sen ti jii ndo ko beki sen kain ti juinche'e sen ko kain ti nichja sen. ³¹Ko ndachro ndo Jesús:

—Tsachrjendáana sachjina ntajie ti xro'an ngisen ste ko nti'a tsjokajna nchíín.

Jaña ndachro ndo ixi kueya na itji na ko tii na ko ko'a tiempo sine sen. ³²Ko ndo Jesús ko sen teyuu chrikao ndo, je'o sen kuixin'in sen naa ntábarco sakjui

sen naa nunte xro'an nge'e jii.

³³Ko kueya na bikon na ixi sakjui sen ko ndo Jesús nti'a kaxon jitji ndo, me'e kuachrjexin na tjajnéé na ko binga na, méxin sa'ó kuiji na ngande'e ndalago ko nti'a stechón'en na ndo Jesús. ³⁴*Ko hora kuachrjexin ndo ntábarco, bikon ndo ixi kueya na jichón'en na nti'a, méxin bikonóe'e ndo na ixi ste na xranchi kutuchjon chóna'i ngisen tsje'e ba. Ko juangíxin ndo juinchekuen'en ndo na kueya nge'e. ³⁵Ko ó kóndo ko sen teyuu chrikao ndo Jesús konchjiñe'e sen ngajin ndo, ko ndachro sen:

—Ó kóndo ko xro'an nge'e jii nti'i. ³⁶Ndachenta na ixi satsji na naa nchia o naa tjajna kijn'a ste, ko tse'na na nge'e sine na ixi xro'an nge'e chóna na.

³⁷Ko ndo Jesús juatingéxin ndo:

—Ja'anta tájonnta nge'e sine na.

Ko je'e sen ndachro sen:

¿Á tjaunnta tse'nana yuu ciento denario nutja ixi tsajonna sine na?

³⁸Ko ndo Jesús juanchangi ndo:

—Titsje'enta ngijan'in nutja chondanta.

Ko kuitsje'e sen ko ndachro sen:

—Jii na'ó nutja ko yuu kuchee.

³⁹Ko kuetuan'an ndo ixi kain na xrobake'e na nunte ngata'a kayua. ⁴⁰Ko jaña xrochjeya na

© 1996 David C. Cook

*Ndo Jesús tajon ndo ine itsjé na
(Mr. 6:39)*

tsachrjendáa ngujngu ciento na ko ngujngu cincuenta na. ⁴¹ Ko ndo Jesús kua ndo ti na'ó nutja ko yuu kucheé ko tsje'e ndo ngajní ko kuajon ndo juasie ndo ngajin ndo Dio ko konchrinjin ndo nutja ko chjée ndo sen teyuu chrikao ndo ixi tsonchjeya sen sine kain ni ste nti'a; kaxon konchrinjin ndo ti yuu kucheé ko konchjeya sen ixi sine kain na. ⁴² Ko kain na juine na ko konkje'e na. ⁴³ Ko juexin juine na ko sen teyuu chrikao ndo Jesús juejo sen tutu'o nutja ko kucheé tsixe'e ko juinchekaon sen teyuu ntaxra ti nutja ko kucheé. ⁴⁴ Ni juine me'e xranchi na'ó mil xi.

**Ndo Jesús itji ndo
ngataon ndalago**
(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)

⁴⁵ Ko tuinxin ndache ndo Jesús sen teyuu chrikao ndo ixi tixin'in sen ntábarco ko tsatsingatu'e sen ndalago no jii tjajna Betsaida. Ko je'e ndo xrakuitu'e ndo nichje'e ndo kain ni ste nti'a. ⁴⁶ Ko juexin nichje'e ndo na, sakjui ndo naa ijna ixi tsinichje'e ndo ndo Dio. ⁴⁷ Ko ó kóndo ko kontie ko ntábarco me'e kuiji ntaa ngusine ndalago, ko je'e ndo Jesús je'lo ndo kuintu'e ndo nunte nti'a. ⁴⁸ Ko bikon ndo ixi tsango tangi

tikao sen ntaa xixi tsango soji jitinga chrinto ko me'e rué'e ndo sen. Ko tutée ndo jitixin ndo ngata'a nda ko konchjiñe'e ndo ti ste sen ko juinche'e ndo xranchi xrokuitaon ndo. ⁴⁹Ko hora bikon sen jitji ndo ngata'a inda, tsango xraxaon sen xixi bikon sen naa chrintoe chujni tsiken'en, ko kuyako sen ⁵⁰xixi kain sen bikon sen ndo ko ícha xronka sen. Ko je'e ndo nichja ndo, ko ndache ndo sen:

—Xronka'inta, jan'an jui'i.

⁵¹Ko je'e ndo kuixin'in ndo ntabarco ti ste sen, ko chrinto tuinxin ndabake'e chrinto. Ko je'e sen ícha xronka sen xixi jaña kon'en ⁵²xixi tsikienxin'a sen ti juinche'e ndo Jesús nchakon kuajon ndo itsjé nutja xixi xracha aséen sen me'e kuitikaon'a sen ndo.

Ndo Jesús juinhexruen'en ndo naa xi ni'e nunte Genesaret
(Mt. 14:34-36)

⁵³Ko kuatsingatu'e sen ndalago ko kuiji sen nunte Genesaret ko nti'a kuenchrúa sen ntabarco ngandé'e inda. ⁵⁴Ko tuinxin ti kuachrxexin sen inda, ni ste nti'a kuichúxin nā ndo Jesús. ⁵⁵Ko je'e nā kuichronga nā nchijí nunte nti'a, méxin kuaxi nā bikao nā itsjé ni ni'e, ni jitsingata'a kania ko bikao nā ti jii ndo Jesús. ⁵⁶Ko kain ti no ikjui ndo, tjajna nchíin ko tjajna ijié, o ngaya chjaka me'e bika'o nā kain ni ni'e ko bake'e nā ngandé'e cha'o. Ko

ni ni'e tinóatée nā ngajin ndo Jesús xixi je'o xrotsé nā ngandé'e mantée ndo me'e koxruen'en nā.

Nge'e nchekitja aséen chujni
(Mt. 15:1-20)

7 ¹Tjume'e kaxin ni fariseo ko kaxin ni bajako chijnie ndo Dio kuixin nā tjajna Jerusalén konchjiñe'e nā ti jii ndo Jesús. ²Je'e nā bikon nā xixi kaxin sen chrikao ndo Jesús junéma'i itja sen, jaña juine sen, méxin kuaxi nā juankata'a nā sen ijié. ³(Xixi xi fariseo ko kain ni judío kuanéma tja nā xranchi kuanche'e ni tachrí'e nā, ni xranchrjen, xixi sa'ó banéma nā itja nā ko tjume'e ine nā. ⁴Ko hora kjanxin nā ndasin, sa'ó xrokonda néma nā itja nā ko tjume'e sine nā. Ko kaxon banéma nā vaso ko ichi ko cazuela chika ko kuajonta'a nā cama, jaña kuanche'e nā ko kaxon ikaxin nge'e xixi jaña kuituan'an ni tachrí'e nā xranchrjen.) ⁵Méxin, xi fariseo ko xi tjako chijnie ndo Dio ja'in juanchangi'e xa ndo Jesús:

—¿Sonda sen chrjiko'a nche'a sen nge'e kuanche'e sen tachrí'ina xranchrjen ó sa'ó? Sen chrjiko'a ja'a, néma'i sen itja sen hora ine sen.

⁶Ko juatingéxin ndo Jesús ko ndachro ndo:

—Nduaxin ti tsindachro ndo profeta Isaías xixi ja'anta ndako'a xraxaonnta, ko ja'in ndachro xroon tsikjin ndo:

Ni tjajna ji'i je'lo ro'a n̄a
nichjanaxin n̄a ngajin,
je'a nduaxin ixi aséen n̄a
xraxaon n̄a.

⁷Méxin, xro'an tjintee
juasaya^b tajon n̄a ngajin,
ixi je'lo tjako n̄a nge'e
tetuan'an chujni.

⁸Ko ja'anta tsikintu'enta nge'e
tsiketuan'an ndo Dio ko rue'énta
nge'e kuanche'e n̄a, méxin
né'manta ichi, ko vaso ti'xinnta,
ko kaxon ikaxin nge'e nche'enta.

⁹Ko kaxon ndachro ndo Jesús:
—Ja'anta rue'énta nge'e
kuanche'e n̄a ko jaña ndá'a
tintu'enta nge'e tsiketuan'an
ndo Dio. ¹⁰Ndachro chijnie
ndo Dio tsikjin ndo Moisés:
“Xrochonde'enta juasaya
ndotánta ko janáanta”, ko
kaxon tsindachro ndo “Ngisen
ndako'a nichja ngajin ndotée
o janée xrokonda tsen'en sen.”

¹¹Ko ja'anta ndachenta chujni
ixi chao xrondate n̄a ndotée
n̄a ko janée n̄a: “Ndotána,
janáana, jua'i tsingijnananta ixi
kain nge'e chondana me'e kóna
corbán”, (me'e xrondachro ixi
kain tomina ó tjá'a ndo Dio).

¹²Ko siá xrondachronta jaña,
ja'anta ndachronta xrokonda'i
tsingijnanta ndotánta o janáanta.

¹³Ko jaña titikaon'anta nge'e
tsiketuan'an ndo Dio ko ja'anta
titikaonnta nge'e kuanche'e n̄a
sa'ó. Ko kaxon nche'enta ikaxin
nge'e ndako'a.

¹⁴Ko f̄jngo kuiye'e ndo Jesús
chujni ste nti'a, ko ndachro ndo:
—Tin'ennta kainnta ti ntatjunta
ko tienxinnta ji'i. ¹⁵Je'a ti ineni
nchekit̄ja aséenni. Ti tachrxjin
aséenni me'e nchekit̄jani. ¹⁶Ti
tjaunnta tsin'ennta, tin'ennta.

¹⁷Ko ndo Jesús kuintu'e ndo
kain n̄a, ko je'e ndo ko sen teyuu
chrikao ndo kuixin'in sen nchia.
Ko juanchangi'e sen ndo nge'e
xrondachro ti juinchekuen'en
ndo n̄a. ¹⁸Ko ndachro ndo Jesús:
—¿Á kaxon ja'anta
tienxin'anta? ¿Á noa'inta ixi ti
nge'e ineni je'a me'e nchekit̄ja
aséenni? ¹⁹Ixi ti ineni tji'a gaya
aséenni. Me'e satsji gaya tse'eni
ko tjume'e tachrje.

Me'e xrondachro ixi ti nge'e
ineni, nchekit̄ja'i aséenni.

²⁰Ko ndachro ndo Jesús:
—Ko ti nge'e tachrjenixin
aséen chujni me'e nchekit̄ja
aséen. ²¹Kain ji'i tachrjenixin
aséen chujni: ti ndako'a xraxaon
n̄a, ti chóna n̄a inaa ngisen je'a
janchri'e n̄a o ndoxi'e n̄a, ti tjaun
n̄a tsitexin n̄a inaa ngisen, ti
naatsónaxón kichuu n̄a, ²²ti tee
n̄a, ti tochjuye'e n̄a nge'e chóna
inaa chujni, ti ndako'a nchekao
kichuu n̄a, ti ncheya n̄a, ti tsango
chjinga nche'e n̄a, ti tochjio n̄a, ti
nchejié aséen n̄a, ko ti ndakua'i
xraxaon n̄a. ²³Kain ti ndako'a
me'e tachrjenixin gaya aséen
n̄a, ko me'e ti nchekit̄ja aséen
chujni.

^b7:7 juasaya respeto, honor

**Naa nchri kuixin ikjín chuntia^c
nchra ndo Jesús**

(Mt. 15:21-28)

²⁴ Ko tjume'e ndo Jesús kuachrjexin ndo nti'a ko sakjui ndo nunte tjajna Tiro ko tjajna Sidón. Ko kuixin'in ndo naa nchia ixi tjaun'a ndo xrokono'e na ixi nti'a jii ndo. Ko jua'i kuemá ndo. ²⁵ Ko tjume'e janée naa nchrichajan, chónnda nchrichan espíritue Xixron'anxrée kuin'en jan ixi nti'a jii ndo Jesús, ko tuinxin kuiji jan ko bake'exin jan ntatuchi'in jan tutée ndo Jesús. ²⁶ Jan me'e ikjín kuixin jan, nunte Sirofenicia, ko kuinóatée jan ngajin ndo Jesús ixi xrokuantsje ndo espíritue Xixron'anxrée chónnda nchrichajen'en jan. ²⁷ Ko ndo Jesús ndachro ndo:

—Sa'ó tintu'enta ichjan sine xjan. Ndako'a jii xrokuantsje'eni xjan nutja ko xrochjéeni kunia sine ba.

²⁸ Ko je'e jan juatingéixin jan:
—Nduaxin me'e, Nchána. Ko kunia jingi ba mesa ine ba nutja titu'o ti tintj'ichjan.

²⁹ Ko ndachro ndo Jesús:
—Chao ndachrúa. Satjia ixi espíritue Xixron'anxrée ó kuachrjexin nchrichajan'an.

³⁰ Ko hora kuiji jan ndo'a jan, bikon jan ixi nchrichajen'en jan ó jian jitsingata'a xjan ti jijua

xjan ixi ó tsikachrje espíritue Xixron'anxrée.

**Ndo Jesús juinchexruen'en
ndo naa xi tien'a ko nichja'i**

³¹ Ko tjume'e ndo Jesús kuachrjexin ndo tjajna Tiro ko kuatsinga ndo tjajna Sidón ko kaxin tjajna tikinixin nunte Decápolis ko kuiji ndo ti ndalago Galilea. ³² Ko nti'a bikao na naa xi tien'a ko jua'i nichja xa. Ko kuinóatée na ngajin ndo Jesús ixi tsake'e itja ndo ngata'a jaa xa me'e tsoxruen'en xa. ³³ Ko tjume'e ndo Jesús kuachrjendaka'o ndo je'e xi tien'a ti xro'an ngisen ste. Ko dedue itja ndo Jesús xraxin'in ndo ndatsjon xi tien'a. Ko kaxon dedue itja ndo bikitée ndo ndatée ndo ko bake'e ndo dedue ngata'a nejen xi nichja'i. ³⁴ Ko tjume'e tsje'e ndo nui ngajni ko kuabaa ndo ko nichje'e ndo xi tien'a, ko ndachro ndo:

—¡Efata! —me'e ngigue'e sen xrondachro: ¡Xitje'e!

³⁵ Ko tuinxin xitje'e ndatsjon xi tien'a ko kuin'en xa ko koxruen'en nejen xa, ko jian nichja xa. ³⁶ Ko ndo Jesús kuetuan'an ndo ixi xro'an ngisen xrobe'ki nge'e ti kon'en. Ko maski jaña kuetuan'an ndo, je'e na ícha beki na. ³⁷ Ko me'e tsango xronka kain na ko ndachro na:

—Tsango jian kain nge'e nche'e ndo. Ni tien'a, tin'en na ko ni nichja'i, nichja na.

^c7:23 *chuntia* tener fe

Ndo Jesús kuajon ndo juine noó mil chujni

(Mt. 15:32-39)

8 ¹Ko nchakon me'e kueya na konchjiñe'e na ngajin ndo Jesús. Ko chónða'i na nge'e sine na. Ko ndo Jesús kuiye'e ndo sen teyuu chrikao ndo, ko ndachro ndo:

²—Tsango tikonó'a kain ni ste nti'i xixi ó nii nchakon ste na ngajin ko chónða'i na nge'e sine na. ³Ko siá tsétuan'an na satsji na ndo'a na ko xrane'a na, ngatja cha'o tsjejeñao na xixi xrane'a na xixi kaxin na tsango ikjín tsikj'xin na.

⁴Ko juatingíexin sen chrikao ndo:

—¿No tsixin nge'e xrojuine kain ni ji'i xixi xro'an nchia jii nti'i?

⁵Ko juanchang'e ndo Jesús:
—¿Ngijan'in nutja chondanta? Ko je'e sen juatingíexin sen:
—Yaato nutja chondana.

⁶Ko ndo Jesús kuetuen'en ndo kain na xixi tsake'e na nunte. Ko kua ndo ti yaato nutja ko kuajon ndo juasaya ngajin ndo Dio ko konchrinjin ndo nio ko chjée ndo sen teyuu chrikao ndo xixi tsonchjeya sen ngajin kain ni ste nti'a. ⁷Ko kaxon kaxin kuchee nchínchín chónða sen. Ko ndo Jesús kuajon ndo juasaya ko kuetuan'an ndo tsonchjeya

sen kuchee kaxon. ⁸Ko kain na juine na ko konkje'e na. Ko juejo sen tutu'o nge'e tsixe'e ko juinchekaon sen yaato ntaxra.

⁹Ko noó mil na juine na. Ko tjume'e ndo Jesús ndache ndo na xixi satsji na. ¹⁰Ko je'e ndo ko sen teyuu chrikao ndo kuixin'in sen naa ntábarco ko sakjui sen no nunte Dalmanuta.

Xi fariseo tjanchia xa xixi ndo Jesús sinche'e ndo naa ixra ijie

(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)

¹¹*Ko kuji kaxin xi fariseo ko kuaxi xa juao xa ndo Jesús ko juanchia xa xixi xrojuakoxin ndo naa ixra ijie^d tsixin ngajni xixi tjaun na tson'e na á nduaxin chao sinche'e ndo. ¹²*Ko ndo Jesús kuabaa ndo ko ndachro ndo:

—¿Sonda ni ji'i tjanchia na sinta'a naa nge'e ijie? Nduaxin ndachrjan xixi xro'an nge'e sinta'a tsikon na.

¹³Ko kuintu'e ndo na nti'a, ko kuixin'in ndo ntábarco ko sakjui ndo tuenxin ndalago.

Nge'e nchetja'in nutjée xi fariseo

(Mt. 16:5-12)

¹⁴Ko tjáñe'e sen tsikikao'a sen nge'e sine sen. Naakua nutja chónða sen ngaxin'in ntábarco. ¹⁵*Ko ndo Jesús kuetuen'en ndo sen:

^d8:11 naa ixra ijie milagro

8:11: Mt. 12:38; Lc. 11:16. 8:12: Mt. 12:39; Lc. 11:29. 8:15: Lc. 12:1.

—Jian tsje'enta ixi nge'e nchetja'in nutjée xi fariseo ko nutjée xi Herodes.

¹⁶Ko sen teyuu chrikao ndo ndache kichuu sen:

—Jaña ichro ndo ixi tsikiko'ina nutja.

¹⁷Ko je'e ndo no'e ndo nge'e tjao kichuu sen ko ndachro ndo:

—¿Sonda tjao kichuunta ixi chonda'inta nutja? ¿Á noa'inta ko xratiénxin'anta? ¿Á icha asáanta méxin titikaon'anta ndo Dio? ¹⁸*¿Á tikonxin'a ikonnta?, ko, ¿á tienxin'a ndatsjonnta? ¿Á sintaxi'añaonta? ¹⁹Nchakon konchrijin na'ó nutja juine na'ó mil chujni, ¿ngijan'in ntaxra ti tutu'o nutja xejo?

Ko je'e sen juatingíexin sen:

—Teyuu ntaxra.

²⁰Ko íjngo ndachro ndo Jesús:

—Ko nchakon konchrijin yaato nutja juine noó mil chujni, ¿ngijan'in ntaxra ti tutu'o nutja xejo?

Ko ndachro sen:

—Yaato ntaxra.

²¹Ko ndo Jesús ndachro ndo:

—Méxin, ¿á xratiénxin'anta?

**Ndo Jesús juinchexruen'en
ndo naa xi tikon'a**

²²Ko kuiji sen tjajna Betsaida, ko kuij kaxin na bika'o na naa xi tikon'a. Ko kuinóatée na ngajin ndo Jesús ixi xrojuinchexruen'en ndo xa. ²³Ko ndo Jesús itsé ndo itja je'e xi tikon'a ko

kuachrjendaka'o ndo xa ngande'e tjajna. Ko bikitée ndo ndatée ndo ikon xi me'e ko bake'e itja ndo ngata'a xa ko juanchangi'e ndo xa:

—¿Á ó tikuan nchíín?

²⁴Ko ndachro je'e xi tikon'a:

—Tikon chujni, ko tikon na xranchi naa ntayua ichrji.

²⁵Ko ndo Jesús bake'e itja ndo íjngo ngata'a ikon xa. Ko je'e xa tsje'e xa ko koxruen'en xa ko chao bikon xa kain nge'e. ²⁶Ko ndo Jesús kuetuan'an ndo ixi satsji xa ndo'a xa, ko ndachro ndo:

—Ikjan'ia tjajna íjngo ko xro'an ngisen teki'é jil'in.

Ndo Pedro ndachro ndo ixi ndo

Jesús, ndo Cristo

(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

²⁷Ko tjume'e ndo Jesús ko sen teyuu chrikao ndo sakjui sen tjajna nchíín tjenka tjajna Cesarea de Filipo. Ko ngatja cha'o juanchangi'e ndo Jesús sen chrikao ndo ko ndachro ndo:

—¿Nge'e ichro na, ngisen

jan'an?

²⁸*Ko je'e sen ndachro sen:

—Kaxin na ndachro na ixi ja'anta ndo Juan Bautista ko ikaxin na ndachro na ixi ja'anta ndo profeta Elías ko ikaxin na ndachro na ixi ja'anta naa sen profeta kuachronga chijnie ndo Dio ó sa'ó.

²⁹*Ko tjume'e ndo Jesús juanchangi'e ndo sen:

—Ko ja'anta, ¿nge'e ndachronta, ngisen jan'an?

Ko juatingíexin ndo Pedro ko ndachro ndo:

—Ja'anta ndo Cristo tsixrua'an ndo Dio.

³⁰Ko kuetuan'an ndo Jesús ixi xro'an ngisen tseki'e sen ji'i.

**Ndo Jesús ndachro ndo
ixi ó tsen'en ndo**

(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

³¹Ko juangíxin ndo Jesús ndache ndo sen ixi je'e ndo chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni, xrokonda tsango tangi tson'en ndo ko kain xi tetuan'an ni'ngo ko kain xitaana tetuan'an ko kain ni tjako ley tsoñao'e nã ndo. Ko ni me'e naatsóñaxón nã ndo ko nchakon nínxin xroxechón ndo. ³²Kain ji'i jian chronga ndo. Ko tjume'e ndo Pedro kuantsjendáa ndo ndo Jesús ko kuyakutee ndo ndo.

³³Ko ngatjia ndo Jesús tsje'e ndo kain sen chrikao ndo ko kuyakutee ndo ndo Pedro, ko ndachro ndo:

—¡Satjixian nti'i, Xixron'anxrée! Ja'a xraxaon'a xranchi xraxaon ndo Dio. Ja'a xraxaon xranchi xraxaon chujni.

³⁴*Ko ndo Jesús kuiye'e ndo sen teyuu chrikao ndo ko sen tsikonchjiñe'e ngajin ndo ko ndachro ndo:

—Siá xrojan ngisen tjaun xrorua'na, xrokonda xrotjáñe'e sen kain nge'e ícha tjaun sen ko xrorua'na sen kain nchakon, maski tangi tson'en sen. ³⁵*Ni tjaun tsitjáña'i, ni me'e nduaxin tsen'en nã; ko ni tsen'en ixi titikaonna nã jan'an ko chijni jian nichja, ni me'e tsechón nã kain nchakon. ³⁶¿Nge'e tsjacha naa ngisen xrochónda kain nge'e jii ngata'a nunte nti'i ko ndatsitjáña aséen sen? ³⁷¿Ngijan'in tsjenga sen 'nã ixi tsechón sen? ³⁸Ixi sen tsosue'e ixi titikaonna sen ko kao chijni nichja, stetikon ni ndako'a nche'e ko ni chónda ijje, kaxon chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni, tsosue'e xjan ko xrondachro xjan ixi chúxin'a xjan sen nchakon tsetuan'an xjan ti jii juachaxin ijié chónda Ndotée xjan ko kain sen ángel.

9 ¹Ko kaxon ndachro ndo Jesús:

—Nduaxin rintatjonta ixi kaxin ni ste nti'i xratsen'a nã, tsikonja nã tsii juachaxien ndo Dio.

Ndo Jesús kuindoxin ikon ndo

(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

²*Kuatsinga ikjaon nchakon ko tjume'e ndo Jesús sabikao ndo ndo Pedro, ndo Jacobo ko ndo Juan kuajin'in sen naa ijnã nui. Ko nti'a bikon sen kuindoxin ikon ndo Jesús. ³Ko manta

jía ndo ikjan tsango tjúá, ko ngata'a nunte nti'i xro'an ngisen xrojuinéma manta jaña ixi tsango tjúá bikoni. ⁴Ko bikon sen nti'a jii ndo Elías ko ndo Moisés stetjao sen ndo Jesús. ⁵Ko ndo Pedro ndache ndo ndo Jesús:

—Maestro, chao stena nti'i.

Sintakonchjianna ní tsa'on; naa tsa'on ja'anta ko naa tsa'on ndo Moisés ko naa tsa'on ndo Elías.

⁶Jaña ichro ndo ixi kain sen tsango xronka sen, ko ndo Pedro noe'a ndo nge'e nichja ndo. ⁷*Ko tuinxin kuii naa itjuí bake'e ngata'a ti ste sen. Ko ngakjen'en itjuí me'e kuin'en sen naa téé naa ngisen nichja:

—Ji'in chjan'na tsango tjua'a.^e Tin'ennta nge'e xrondachro xjan.

⁸Ko ikjan tsje'e sen ko xro'an ngisen bikon sen; je'o ndo Jesús jii nti'a.

⁹Ko tjume'e xingajinxin sen ijna me'e, ko kuetuan'an ndo Jesús ixi tsekie'a sen ikaxin chujni nge'e bikon sen tsijija nchakon xroxechón je'e ndo chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni. ¹⁰Méxin, je'o sen no'e sen ji'i ko beki'a sen nge'e bikon sen ko stetjao sen nge'e xrondachro ti xroxechón ndo íjngo. ¹¹*Ko juanchangi'e sen ndo Jesús:

—¿Sonda ndachro ni tjako ley ixi sa'ó xrokui ndo Elías ko tjume'e xrokui ndo Cristo?

¹²Ko ndachro ndo Jesús:

—Nduaxin tsií ndo Elías sa'ó ko sinchekonchjian ndo kain nge'e. ¿Ko nge'e xrondachro xroon jitaxin chijnie ndo Dio?, ixi tsango tangi tson'en chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni, ko tsitikaon'a na xjan.

¹³Ko ntatjunta ixi nduaxin ó kuii ndo Elías, ko tangi juinçekao na ndo xranchi je'e na tjaun na, jaña jitaxin xroon chijnie ndo Dio ixi jaña tson'en.

Ndo Jesús juinchexruen'en ndo naa chajan

(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)

¹⁴Ko hora kjan sen ti kuitu'e kaxin sen chrikao ndo Jesús, bikon sen ixi kueya na ste na ngandajin sen. Ko kaxon kaxin ni tjako ley stetjao na sen. ¹⁵Ko tuinxin hora bikon na ndo Jesús kain na xronka na, ko binga na ikjui na ti jii ndo, ko kuajon na juajna. ¹⁶Ko ndo Jesús juanchangi'e ndo na ko ndachro ndo:

—¿Nge'e stetjaunnta sen chrijiki'an?

¹⁷Ko naa xi jingakjen'en ni ste nti'a juatingíexin xa:

—Maestro, nti'i bikian chjan'na chónða xjan espíritue Xixron'anxrée tintue'a xjan nichja xjan. ¹⁸Ko ti no jii xjan, espíritue Xixron'anxrée itsé xjan ko tjanka xjan nunte, ko tuchrjo

^e9:7 *tjua'a* yo te amo

9:7: Mt. 3:17; Mr. 1:11; Lc. 3:22. 9:11: Mt. 11:14.

tj'xin ro'a xjan ko ndachro neno xjan ko tsango toncha xjan. Ko jan'an kuinóatána ngajin sen chrjiku'unta xrokuantsje sen espíritue Xixron'anxrée ko jua'i juinche'e sen.

¹⁹Ko ndo Jesús juatingéxin ndo:

—Ja'anta titikaon'anta jian ndo Dio. ¿Ti ngisa xrokonda tsake'e ngajinnta? ¿Ngisa chao tsaxinta sinche'enta ixra? Tikuunantana chán nti'i.

²⁰Ko bika'o sen chán. Ko hora bikon espíritue Xixron'anxrée ndo Jesús kuaxi kontsjenga espíritu chán, ko juanka espíritu chán ngata'a inche ko jamangitaon chán ko kuachrje tuchrjo ro'a chán. ²¹Ko ndo Jesús juanchangi'e ndo ndotée chán:

—¿Á ó sée jaña ton'en chán?

Ko ndachro ndotée chán:

—Xranchio chán bakon'en chán jaña. ²²Ko nanaó espíritue Xixron'anxrée tjanka chán ti jii xro'i ko tjanka chán ti jii inda ixi tjaun espíritu naatsóñaxón chán. Ko ixudio tikonóa'nananta ko tingijnananta.

²³Ko ndachro ndo Jesús:

—¿Á chao titikaonnta ndo Dio? Siá titikaonnta ndo Dio, chao tson'en kain nge'e.

²⁴Ko tuinxin séen nichja ndotée chán, ko ndachro:

—Jan'an titika'on. Tingijnana ixi jaña ícha tsitika'on.

²⁵Ko tjume'e bikon ndo Jesús ixi kueya na konchjiñe'e na. Ko kuyakutee ndo espíritue

Xixron'anxrée chónda chán me'e, ko ndachro ndo:

—Ja'a espíritue ti tintue'a nichja na ko ti tintue'a tin'en na. Jai jan'an ntatjua tachrxjixian chajan ji'i ko tintu'é chán ko íkjan'ia.

²⁶Ko je'e espíritue

Xixron'anxrée kuyako ko kontsjenga espíritu chán íjngo, ko kuachrje espíritu. Ko je'e chán ndako naa ni tsiken'en kuitu'e chán, ko kueya na ndachro na ixi ó kuen'en chán.

²⁷Ko ndo Jesús itsé ndo itja chán ko juinchengatjen ndo chán.

²⁸Ko ndo Jesús ko sen teyuu chrikao ndo kuixin'in sen naa nchia ko je'e sen juanchangi'e sen ndo:

—¿Sonda jua'i kuantsjena espíritue Xixron'anxrée?

²⁹Ko ndachro ndo Jesús:

—Espíritu je'o tachrxjixian ixi xronichje'enta Ndotána ko sinchekatse ñaonta jinta.

**Íjngo ndachro ndo
Jesús ixi tsen'en ndo**

(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)

³⁰Hora sajuixin sen nti'a, kuatsinga sen no nunte Galilea. Ko ndo Jesús tjaun ndo ixi xro'an ngisen tsono'e ste sen nti'a ³¹ixi tjaun ndo sinchekuen'en ndo sen chrikao ndo. Ko ndache ndo sen:

—Jan'an chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni, xrotséna na ko tsikaanna na ngajin ni tituan'an ko naatsóñaxónna na. Ko nchakon nínxin xroxechónna.

³² Ko je'e sen kuienxin'a sen nge'e ti ndachro ndo ko noe'a sen á chao xrojuanchang'i'e sen ndo nge'e xrondachro ji'i.

¿Ngisen ícha tjintee?

(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

³³ Ko tjume'e kuiji sen tjajna Capernaum; ko hora ste sen nchia nti'a, ndo Jesús juanchang'i'e ndo sen:

—¿Nge'e stetjao kichuunta ti steyána cha'o?

³⁴ *Ko je'e sen tenko sen ixi ngatja cha'o stetjao sen ixi ngisen ícha tjintee. ³⁵ *Ko tjume'e ndo Jesús bake'e ndo nunte ko kuiye'e ndo ti teyuu sen chrikao ndo, ko ndache ndo sen:

—Siá xrojan ja'anta tjaunnta ícha tjinteenta, xrokonda sinchenchiin asáanta ko tsingijnanta kain chujni.

³⁶ Ko tjume'e kuiye'e ndo naa chjan ko bake'e ndo xjan ngusine ti ste sen, ko ndachro ndo:

³⁷ *—Ngisen tjue'e naa ichjan xranchi xjan ji'i ixi titikaonna sen, sen me'e kaxon tjue'e sen najan'an, ko sen tjue'e najan'an, tjue'e sen ngisen xruan'anna juil'i.

**Ni je'a ningakojna,
ni me'e tingijnana na**

(Lc. 9:49-50; Mt. 10:42)

³⁸ Ko ndo Juan ndachro ndo:

—Maestro, bikona naa ngisen tantsje espíritue Xixron'anxrée

ixi juachaxiannta. Ko ntatjanna sen me'e í sinche'a sen jaña ixi je'e sen chrjikui'ana sen.

³⁹ Ko ndo Jesús ndachro ndo:

—Tingakuen'anta sen me'e ixi xro'an ngisen, sen nche'e naa ixra jian ixi juachaxinna, sen me'e jua'i ndako'a xronichja sen ixi jan'an. ⁴⁰ *Sen ningakoña'ina, sen me'e chao tsingijnana. ⁴¹ *Ko ngisen xrotjáanta naa vaso inda ixi nduaxin titikaonntana, nduaxin ndachrjan ixi tsayé'e sen nge'e jian.

**Jian tsje'enta ixi sinche'anta
ti ndako'a**

(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)

⁴² *Ko ngisen sinchekateya naa ichjan titikaonna jan'an sinche'e xjan ti ndako'a, ni me'e cháña xrokuintexin na tusin na naa xrochri ijié ko xrokuitsingangi na ndachaon.

⁴³ *Ko siá tjáanta sinchexinnta ti ndako'a, cháña xrokochrijinnta tjáanta ixi cháña naakua tjáanta xrokuixin'innta ti tsechónni kain nchakon ixi xrochondanta yui tjáanta ko saxrokjuinta ti jii xro'i nai'a tsanga, ⁴⁴ ti jii kutsindo ten'a ko ti jiche xro'i tsanga'i. ⁴⁵ Ko kaxon tutáanta xrojuinchexinnta ti ndako'a, xrokochrijinnta tutáanta ixi cháña naakua tutáanta xrokuixixinnta ti tsechónni kain

9:34: Lc. 22:24. 9:35: Mt. 20:26, 27; 23:11; Mr. 10:43, 44; Lc. 22:26.

9:37: Mt. 10:40; Lc. 10:16; Jn. 13:20. 9:40: Mt. 12:30; Lc. 11:23. 9:41: Mt. 10:42.

9:43: Mt. 5:30.

nchakon ixi siá xrochondanta yui tutáanta ko saxrokjuinta ti jii xro'i nai'a tsanga, ⁴⁶ti jii kutsindo ten'a ko ti jiche xro'i tsanga'i. ⁴⁷*Ko siá ikonnta sinchexinnta ti ndako'a, cháña xrokuantsjengínta ikonnta ixi naakua ikonnta xrochondanta ko jaña xrokuixin'innta ti tetuan'an ndo Dio ti tsechónni kain nchakon ixi yui ikonnta saxrokjuinta ti jiche xro'i nai'a tsanga, ^{f 48}ti jii kutsindo ten'a ko ti jiche xro'i tanga'i.

⁴⁹'Ko kain chujni xrokonda tangi tson'en sen ixi me'e tsingijna sen, xranchi xíjnta tingijna tsojnínin nge'e sineni. ⁵⁰*Xíjnta jian xíjnta. Ko siá xíjnta ijní'a xíjnta, jua'i tsonda xíjnta. Ja'anta xranchi xíjnta tinteenta, méxin juaxrxin tsariku'unta kain chujni.

Ndo Jesús ndachro tsintue'a na janchri'e na
(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)

10 ¹Tjume'e ndo Jesús kuachrxjxin ndo tjajna Capernaum, sakjui ndo nunte Judea nangoxin ndajitinga Jordán. Ko kueya na xra'o na ti jii ndo ko je'e ndo juinчекuen'en ndo na ixi me'e kuanche'e ndo. ²Ko kaxin xi fariseo konchjiñe'e xa ngajin ndo ko juanchangi'e

xa ndo ixi tjaun xa ndako'a xrojuatingíexin ndo. Ko juanchangi xa á chao tsintu'eni janchri'eni.

³Ko ndo Jesús juatingíexin ndo, ko ndachro ndo:
—¿Nge'e kuetuan'an ndo Moisés?

⁴*Ko ndachro xa:
—Ndo Moisés kuajon ndo juachaxin ixi tsoña naa xroon tsayé'e nchri ixi chao tsintu'e xa nchra.

⁵Ko ndo Jesús ndachro ndo:
—Jaña kuetuan'an ndo Moisés ixi ja'anta ícha asáanta ko titikaon'anta. ⁶Ko ti xraxrangíxixión juinchéña ndo Dio kain nge'e, juinchéña ndo naa xi ko naa nchri ⁷ixi xi tsintu'e xa ndotée xa ko janée xa ko tsekao xa janchri'e xa. ⁸Ko tjume'e yui sen tsoña sen xranchi naakua naa chujni. Méxin, í je'a yuu sen, ó naakua sen jai. ⁹Ko jaña siá juachaxien ndo Dio ikjan sen naakua chujni, méxin inaa chujni jua'i xrondachro ixi xrochjeya sen.

¹⁰Ko hora ste sen nchia, sen teyuu chrikao ndo íjngo juanchangi'e sen ndo nge'e xrondachro ji'i. ¹¹*Ko ndo Jesús ndachro ndo:

—Siá naa xi tsintu'e xa janchri'e xa ko xrochóna xa inaa nchri, xi me'e ndako'a

^{f 9:47} xro'i nai'a tsanga infierno

9:47: Mt. 5:29. 9:50: Mt. 5:13; Lc. 14:34, 35. 10:4: Mt. 5:31.

10:11: Mt. 5:32; 1Co. 7:10, 11.

jinche'e xa ixi ó tsikute'e xa nchrinchri'e xa. ¹²Ko kaxon siá naa nchri tsintu'e nchra ndoxi'e nchra ko xrochónnda nchra inaa xi, kaxon je'e nchra índako'a jinche'e nchra.

Ndo Jesús bake'e ndo itja ndo ngata'a kaxin ichjan

(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)

¹³Kaxin nā bika'o nā ichjan nchínchín ixi tsake'e ndo Jesús itja ndo ngata'a jaa xjan. Ko sen chrikao ndo Jesús kuyakutee sen ni bika'o ichjan me'e. ¹⁴Ko bikon ndo Jesús jaña stenche'e sen, méxin, koñao ndo ko ndachro ndo:

—Tintu'enta ichjan tsij xjan ngajin ko tingakuen'anta xjan, ixi ti no tetuan'an ndo Dio tsikinixin'en sen nche'e xranchi ichjan. ¹⁵*Ko xrontatjunta ixi ngisen xrokjan'i xranchi naa ichjan nchíin jua'i tixin'in sen ti tetuan'an ndo Dio.

¹⁶Ko tjume'e joa ndo kain ichjan ko bake'e itja ndo ngata'a jaa xjan ko juinchenchaon ndo xjan.

Naa xi chónnda kueya ti tjintee nichja xa ngajin ndo Jesús

(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)

¹⁷Ko hora sakjui ndo Jesús, jitinga naa xi kuji xa ko bake'exin xa ntatuchi'in xa ngajin ndo Jesús, ko juanchangi xa:

—Maestro jian ja'a, ¿nge'e sinta'a jan'an ixi tsarichónna kain nchakon?

¹⁸Ko tjume'e ndo Jesús ndachro ndo:

—¿Sonda ndachrua ixi jianna jan'an? Naakua ngisen jian, je'o ndo Dio jian ndo. ¹⁹Ja'a ó no'a kain ti kuetuan'an ndo Dio: “Ncheye'a nchrinchri'a, tónai'a chujni, tema'ia, tjangé'a chujni siá jinche'e ti jian, ncheye'a nā ko tájuan juasiaa ngajin ndotáa ko janáa.”

²⁰Ko je'e xi me'e ndachro xa:

—Maestro, kain ji'i ó junta'a xranchiona.

²¹Ko ndo Jesús tsje'e ndo xa ko tsango tjue'e ndo xa. Ko ndachro ndo:

—Xra titjáña naakua nge'e sinche'e. Satjia ko nchekjia kain nge'e chonda ko tonchjeye'e ni nóa tomi me'e. Jaña xrochonda nge'e ícha tjintee ngajni. Ko tjume'e tsji'ia ko rua'nana.

²²Ko kuin'en xa jaña ko tsango kuechín xa ko sakjui xa, ixi tsango kueya nge'e kuachónnda xa.

²³Ko ndo Jesús tsje'e ndo ni ste nti'a, ko ndache ndo sen teyuu chrikao ndo:

—Tsango tangi tixin'in ni chónnda itsjé nge'e ti tetuan'an ndo Dio.

²⁴Ko xronka sen chrikao ndo Jesús ixi jaña ndachro ndo. Ko ndachro ndo ijngo:

—Ni chuntia ti nge'e chónða, tsango tangi tixin'in na ti tetuan'an ndo Dio. ²⁵Ícha tangi'a ixi tsatsingatuxin naa ko camello ikon ntachika ixi naa ni chónða kueya nge'e xrokuixin'in na ti tetuan'an ndo Dio.

²⁶Ko je'e sen kuin'en sen jaña ko tsango xronka sen. Ko juanchangi'e kichuu sen:

—¿Ngisen chao tixin'in ti tetuan'an ndo Dio?

²⁷Ko ndo Jesús tsje'e ndo sen, ko ndachro ndo:

—Ti nge'e jua'i sinche'e chujni, ndo Dio chao sinche'e ndo kain nge'e.

²⁸Ko ndo Pedro ndachro ndo:

—Kainna kuintu'ana kain nge'e chondana ixi rua'ananta.

²⁹Ko ndo Jesús ndachro ndo:

—Nduaxin ntatjunta ixi xrojan ngisen tintu'e ndo'a o xi kichuu, o nchri kichuu, o ndotée, o janée, o janchri'e, o chjen'en, o nunte'e, ixi kuitikaonna sen jan'an ko titikaon sen chijni ndachrjan, ³⁰sen me'e ícha itsjé nge'e tsayé'e sen nti'i ko xrochónða sen inaa ciento ícha itsjé nge'e. Kueya nchia xrochónða sen ko tsikon sen itsjé chujni xranchi ni kichuu sen ko xranchi janée sen ko xranchi chjen'en sen ko tsayé'e sen itsjé nunte. Ko maski tangi tson'en sen ngata'a nche nti'i, tjume'e ngajni tsechón sen kain nchakon. ³¹*Ko kueya ni tituan'an jai, nchakon tsjexin

kain nge'e ítsituan'i na. Ko itsjé ni tjinte'a jai, nchakon me'e ícha tsetuan'an na.

**Nínxin chronga ndo Jesús
ixi tsen'en ndo**

(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)

³²Tjume'e yaa sen cha'o satji sen tjajna Jerusalén ko ndo Jesús kuitaon ndo nti'a. Ko sen chrikao ndo stexronka sen sterué'e sen. Ko ndo Jesús kuiye'e ndo je'o sen teyuu, ko kuaxi ndo ndache ndo sen xranchi tson'en ndo. ³³Ko ja'in ndachro ndo:

—Jai satsjina tjajna Jerusalén.

Ko tjume'e jan'an, chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni, xrotséna na tsikaanna na ngajin xitaana tetuan'an ko xi tjako ley. Ko ni tetuan'an tsajon na juachaxin ixi tsikaon na. Tjume'e tsikaanna na ngajin ni je'a judío ³⁴ko je'e na tsjanoana na, tsande'ena itja na ikon, tsikitéena na ndatée na ko naatsóñaxónna na. Ko nchakon nínxin xroxechónna íjngo.

**Ndo Jacobo ko ndo
Juan tjanchia sen naa nge'e**

(Mt. 20:20-28)

³⁵Ko tjume'e ndo Jacobo ko ndo Juan, chjen'en ndo Zebedeo, konchjiñe'e sen ngajin ndo Jesús ko ndachro sen:

—Maestro, tjancha'ananta naa nge'e.

³⁶Ko juanchangi ndo Jesús:

—¿Nge'e tjaunnta?

³⁷Ko ndachro sen:

—Nchakon tsake'enta ti tetuan'an, tájonnta juachaxin ixi naa jan'anna tsake'ena ndatsjonxin jian ti tsake'enta ja'anta ko inaa jan'anna tsake'ena ndatsjonxin ikjon.

³⁸*Ko tjume'e ndo Jesús ndache ndo sen:

—Ja'anta noa'inta nge'e tjanchianta. ¿Á chao tsikixin'annta ti tangi tsónna jan'an?

³⁹Ko je'e sen juatingfexin sen:

—Jaán chao tsikixinnana.

Ko ndo Jesús ndache ndo sen:

—Nduaxin tangi tson'an ja'anta xranchi tangi sinchena nā jan'an.

⁴⁰Ko jan'an jua'i xrontatjunta ixi naa ja'anta tsake'enta ti ndatsjonxin jian ko inaanta tsake'enta ti ndatsjonxin ikjon ti tsake'e jan'an ixi ó sa'ó jitaxin ngisen tsake'e nti'a.

⁴¹Ko ikaxin sen ite,[§] sen chrikao ndo Jesús, kuin'en sen ixi jaña tjanchia ndo Jacobo ko ndo Juan ko kuaxi sen koña sen ngajin sen yuu. ⁴²*Ko tjume'e kuiye'e ndo Jesús kain sen ko ndache ndo sen:

—Ó no'anta ixi ni tetuan'an xasintajni^h tsango tetuen'en nā kain chujni ko kain ni tsango tetuan'an, ni me'e tsango nchejié aséen nā ko chjinga nchekao nā chujni. ⁴³*Ko ja'anta sinche'anta

jaña. Na'i. Siá xrojannta tjaunnta tsituan'annta xrokonda tsingijnanta ni kichuunta.

⁴⁴Ko xrojannta tjaunnta ícha xrochondanta juachaxin, me'e xrokonda tsitikaonnta nge'e tsituan'annta ikaxin chujni. ⁴⁵Ixi chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni, kui'a xjan ixi chujni sinche'e xra ngajin xjan. Na'i. Je'e xjan kuii xjan ixi sinche'e xjan ixra ngajin chujni ko tsen'en xjan ixi kain chujni tsechón sen.

Ndo Jesús juinchexruen'en ndo xi Bartimeo

(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)

⁴⁶Ko tjume'e kuiji sen tjjajna Jericó. Ko ndo Jesús ko sen chrikao ndo ko kueya nā kuachrxexin nā tjjajna nti'a. Ko nti'a jii naa xi jua'i tikon ndatin'in xa Bartimeo ko ndotée xa ndatin'in Timeo. Take'e xa ngande'e cha'o ko tjanchiaka'a xa. ⁴⁷Ko je'e xa kuin'en xa ixi ó jitonchjiñe'e ndo Jesús tjjajna Nazaret, ko kuaxi xa kuyako xa ko ndachro xa:

—Jesús, ndo kuachrjenixin ndo David, tikonóa'nanta.

⁴⁸Ko kueya nā kuyakutee nā xa ko ndache nā xa xrotenko xa. Ko je'e xa ícha séen kuyako xa ko ndachro xa:

—Ja'anta, ndo kuachrjenixinnta ndo David, tikonóa'nanta.

⁴⁹Ko chón'en ndo Jesús ko kuetuen'en ndo nā:

[§] 10:41 ite diez ^h 10:42 xasintajni mundo

10:38: Lc. 12:50. 10:42: Lc. 22:25, 26. 10:43: Mt. 23:11; Mr. 9:35; Lc. 22:26.

—Tiy'e'enta xi me'e.

Ko tjume'e kuiye'e na je'e xi tikon'a ko ndache na xa:

—Xrakon'a, tingatjen ixi jitiya'a ndo Jesús.

⁵⁰ Ko nango kuintu'e xa ti jitsáa xa ko chrinka xa bingatjen xa ko konchjiñe'e xa ti jii ndo Jesús.

⁵¹ Ko ndo Jesús juanchangi'e ndo xa:

—¿Nge'e tjauan sinta'a ixi ja'a?

Ko xi tikon'a ndachro xa:

—Maestro, tja'on tsikon.

⁵² Ko ndo Jesús ndache ndo xa:

—Jai chao satjia. Ó koxruan'an ixi chuntiana.

Ko je'e xi tikon'a tuinxin chao bikon xa ko rué'e xa ndo Jesús.

**Ndo Jesús kuixin'in ndo
tjajna Jerusalén**

(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40;

Jn. 12:12-19)

11 ¹ Hora jitonchjiñe'e sen tjajna Jerusalén, tjenka tjajna Betfagé ko tjajna Betania tjenka ijna ndatin'in olivo, ndo Jesús kuetuen'en ndo yuu sen chrikao ndo, ² ko ndachro ndo:

—Itjinta tjajna jii yá'a ko hora tsjasonta nti'a tsinchíinta naa kuntajno jichroá ba ko me'e xra xro'an ngisen teta'a ba. Toxindange'enta ba ko tsikuunta ba. ³ Ko siá xrojan ngisen tsjanchangi'anta sonda tonxindange'enta ba, ndachenta sen: “Nchéeni xrokonde'e ndo ba ko tjume'e tsonkjanna ba.”

⁴ Ko je'e sen ikjui sen ko kuitja sen kuntajno jichroá ba tjenka

nchia ko konxindange'e sen ba.

⁵ Ko kaxin ni ste nti'a juanchangi na:

—¿Sonda tonxindange'enta kuntajno ña?

⁶ Ko je'e sen juatingéxin sen xranchi ndachro ndo Jesús. Ko je'e na kuajon na juachaxin tsikao sen ba. ⁷ Ko tjume'e sabikao sen kuntajno me'e ti jii ndo Jesús ko kuake'e sen manta ngata'a ba manta stetsáa sen ko ndo Jesús kueta'a ndo ba. ⁸ Ko kaxon itsjé na kuantse na manta stetsáa na ko bingó na manta ngaya cha'o ti tsatsinga ndo Jesús. Ko ikaxin na konchrijin na chaan ntayua ko bingó na ngaya cha'o.

⁹ Ko ni jitibaon cha'o ko ni sterué'e kuaxi na kuyako na ixi tsango ché'e na ko ndachro na:

—Juasaya tayé'e ndo Dio.

¿Tsango jian ngisen jitií ixi juachaxien ndo Dio! ¹⁰ Tsango jian ngisen jitií juachaxien ndo Dio ixi je'e ndo jitika'o ndo juachaxin baktuan'an ndo xrachreina David. Juasie ndo Dio jii ngajní.

¹¹ Ko ndo Jesús kuiji ndo tjajna Jerusalén ko kuixin'in ndo ni'ngo ícha tetuan'an ko tsje'e ndo nguixin ngaxin'in nti'a. Ko ó kóndo ko ndo Jesús ko sen teyuu chrikao ndo sakjui sen tjajna Betania.

**Ndo Jesús koñao'e ndo ntaá
higo ixi tajon'a ntaá itu**

(Mt. 21:18-19)

¹² Tjume'e ndúyaxin kjanxin sen tjajna Betania ko ndo Jesús

kuen'en ndo jinta. ¹³Ko bikon ndo ikjín jii naa ntaa higo chónnda kayua ko kuitsje'e ndo á chónnda ntaa itu. Ko bikon ndo ixi xro'an tu chónnda ntaa, je'o ika ixi je'a nchakuen itu. ¹⁴Ko ndo Jesús nichje'e ndo ntaa me'e:

—Í xro'an ngisen sine itu tsajuan.

Ko sen teyuu chrikao ndo kuin'en sen jaña ndachro ndo.

Ndo Jesús juinchetjúá ndo ni'ngo

(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48;

Jn. 2:13-22)

¹⁵Ko kuiji sen tjajna Jerusalén ko ndo Jesús kuixin'in ndo ni'ngo ko juangíxin ndo kuantsje ndo kain ni stenchekji ko kain ni stete'na. Ko juanka ndo mesa tjasingixixin nā tomi ko ntaxitauen ni stenchekji kuntúá, ¹⁶ko kuintue'a ndo ni ste nti'a tsatsingaka'o nā nge'e ngaxin'in ni'ngo. ¹⁷Ko juinchekuen'en ndo nā, ko ja'in ndachro ndo:

—Jitaxin xroon chijnie ndo Dio: “Nía ji'i ndatin'in nchia xronichjaxin chujni kain tjajna ngajin jan'an”, ko ja'anta juinchekjannta nchia itjao ne'e xiche'e.

¹⁸Ko xitaana tetuan'an ko ni tjako ley kuin'en nā ji'i, ko kuaxi xraxaon nā xranchi naatsóñaxón nā ndo Jesús, ko xrakon nā ixi itsjé chujni juinche'e nā juaxruxin ixi nge'e juinchekuen'en ndo nā. ¹⁹Ko ó kóndo kuachrjexin ndo nti'a ko sakjui ndo.

Tsixema ntaa tajon tu higo

(Mt. 21:20-22)

²⁰Ko kuatsinga sen ti jii ntaa tajon tu higo ko bikon sen ixi ó tsixema ntaa ixi nue'e ntaa.

²¹Ko ndo Pedro sintaxiña ndo ti ndache ndo Jesús ntaa higo ko ndachro ndo:

—Maestro, tsje'enta ntaa tu higo koyakutéenta najna ko jai ó tsixema ntaa.

²²Ko ndo Jesús juatingíexin ndo:

—Chuntianta ndo Dio.

²³*Nduaxin ntatjunta ixi siá xrojan ja'anta xrondachenta ijnā ji'i:

“Satjixian nti'i ko tisinga'ngia ndachaon”, ko ixi nchijii asáanta xrochuntianta ngajin ndo Dio ko tson'en ti tjanchianta. ²⁴Méxin, jaña ntatjunta ixi kain nge'e tsjanche'enta ndo Dio, siá nduaxin xrochuntianta ixi tsaye'enta me'e, jaña tson'en ko nduaxin tsaye'enta.

²⁵*Ko hora nichje'enta ndo Dio ko xroxraaonnta ixi ningakon'ennta xrojan ngisen, cháña jian xrotjáña'anta nge'e juinta'anta nā ixi jaña ndotánta jii ngajni kaxon xrotjáñe'e ndo ijie chondanta. ²⁶Ko siá xrotjáña'inta ijie chónnda nā, ndotánta jii ngajni kaxon xrotjáñe'a ndo ti ijie chondanta.

Tjanchangí'e nā ndo Jesús nge'e juachaxin chónnda ndo

(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)

²⁷Ko tjume'e ikjan sen tjajna Jerusalén íjngo. Ko ndo Jesús

kuaji ndo ngaxin'in ni'ngo, ko konchjiñe'e xitaana tetuan'an ko xi tjako ley ko xi tetuan'an ni'ngo, ²⁸ ko je'e xa juanchangi'e xa ndo Jesús:

—¿Nge'e juachaxin chonda ixi nche'e ji'i? ¿Ngisen tjáa juachaxin ixi jaña nche'e?

²⁹ Ko ndo Jesús juatingíexin ndo ko ndachro ndo:

—Kaxon jan'an tsjanchangi'anta naa nge'e, siá tsjatingíexinnta nge'e, xrontatjunta nge'e juachaxin chónða jan'an.

³⁰ ¿Ngisen xruan'an ndo Juan ixi tsikitée ndo chujni? ¿Á ndo Dio?, o, ¿á chujni? Tjate'enta.

³¹ Ko je'lo xa juao kichuu xa:

—Siá xrondachrona ixi ndo Dio tsixrúa'an xi Juan, tjume'e tsjanchangi xi ji'i sonda kuitikaon'ana xi Juan. ³² ¿Ko siá xrondachrona ixi chujni tsixrúa'an xi Juan, já tsoñao na?

Ko xrakon'en xa ni tjajna ixi kain na kuitikaon na ixi ndo Juan nduaxin kuanichja ndo chijnie ndo Dio. ³³ Ko tjume'e ndache xa ndo Jesús:

—Nóna'ina.

Ko ndachro ndo Jesús:

—Ko kaxon jan'an xrondachrjan'i ngisen chjána juachaxin ixi nta'a ixra ji'i.

Ndo Jesús juako ndo xranchi kaxin xi nche'a xa ixra jian
(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

12 ¹ Tjume'e ndo Jesús ijngo beki ndo naa chijni, ko ndachro ndo:

—Bake'e naa xi, kuenga xa jngi'e xa ntaa tu uva ko juinchéñe'e xa naa korra ko inge xa naa tuye no tsóñaxin xran vino. Kaxon juinchéña xa naa tjatu'o nui, nti'a tsajin'in na tsendáa na jngi'e xa.

² Tjume'e kuajon xa ijngi ngajin ikaxin na ixi sinche'e na ixra ko sakjui xa ikjín. ³ Ko kuij nchakon tsaxi tsandáa na itu, ko je'e xa xruan'an xa naa sen nche'e xrée xa itsji sen tsjanchia sen itu tikinixin'en xa. ⁴ Ko ni juinche'e ixra ijngi itsé na sen tsixrúa'an xi jngi'e, ko juaya na ngajin sen, ko xro'an itu chjée na sen ko bengi na sen. ⁵ Ko tjume'e xi nunte'e xruan'an xa inaa sen nche'e xrée xa ngajin na. Ko kuiji sen nti'a ko ni chónða ijngi kuaxi na sen ixro ko juincheni'e na jaa sen ko kuyakutee na sen. ⁶ Ko tjume'e xi nunte'e xruan'an xa inaa ngisen kuitsje'e nti'a. Ko sen me'e kuiji sen nti'a ko naakónaxón na sen me'e. Ko ijngo xruan'an xa ikaxin sen nche'e xrée xa, kuitsje'e sen, ko juaya na ngajin kaxin sen ko ikaxin sen naakónaxón na sen.

⁷ Ko xi nunte'e chónða xa naakua chjen'en xa, tsango tjue'e xa xjan. Ko xruan'an xa chjen'en xa ikjui xjan kuitsje'e xjan nunte ixi xraxaon xa: “Chjan'na, jaán ícha tsitikaon na xjan.” ⁸ Ko ni chónða ijngi juao kichuu na: “Xjan ji'i tsitu'e xjan kain nge'e. Naatsónaxónna xjan, ko jaina tsituina kain nge'e.”

nā xjan, naakóñaxón nā xjan ko kuantsjexin nā xjan ngataon ijngi.

⁹Ko juanchangi ndo Jesús ko ndachro ndo:

—¿Nge'e sinche'e xi nunte'e? Tsij xa ko naatsóñaxón xa ni chónnda nunte'e xa, tjume'e tsajon xa jngi'e xa ngajin inaa ngisen sinche'e ixra.

¹⁰¿Á juinçekuanxin'anta ti jitaxin xroon chijnie ndo Dio? Ndachro:

Ixro jueña'o'a ni juinçekonchjian tjatu'o, jai xro me'e ikjan xro, ixro ícha tetuan'an.

¹¹Jaña juinche'e Ncháina ndo Dio,

ko ji'i tsango chaxro tikonni.

¹²Ko ni tituan'an tjaun nā xrotsé nā ndo Jesús ixi kuienxin nā ixi kain ti ndachro ndo nichja ndo ixi je'e nā me'e. Ko xro'an nge'e juinche'e nā ixi xrakon'en nā ni tjajna ko kuintu'e nā ndo ko sakjui nā.

Á chao xroxenge'e 'nā ni tituan'an

(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)

¹³Tjume'e xruan'an nā ikaxin ni fariseo ko ni nche'e xrée xi Herodes ixi tsjanchangi'e nā ndo Jesús kaxin nge'e ixi tjaun nā ndako'a tsjatingíexin ndo ko jaña tsjankata'a nā ndo ijje. ¹⁴Ko kuiji nā ti jii ndo ko ndachro nā:

—Maestro, nónana ixi ja'a nichja ti nduaxin ko ta'ia

juachjaon ixi nge'e xroxaxaon chujni ixi nduaxin nchekuen'én nā chijnie ndo Dio. Méxin, ndachijiana, ¿á chao tsjengana 'nā ngajin xi tetuan'an, tomi tjanchia xa, o na'i?

¹⁵Ko ndo Jesús no'e ndo jian nge'e stexraxaon xa, ko ndachro ndo:

—¿Sonda tjaunnta ndakua'i tsjatengiixin? Tikuunta naa tomi xrotsja'a.

¹⁶Ko je'e nā chjée nā ndo naa tomi ixi xrotsje'e ndo. Ko juanchangi ndo:

—¿Ngisen ikon jinito tomi ji'i ko ngisen jitaxin tomi?

Ko je'e nā juatingíexin nā:

—Xi tetuan'an, xi César.

¹⁷Ko juate'e ndo Jesús ko ndachro ndo:

—Chje'énta xi tetuan'an nge'e tikinixin'en xa; ko chje'énta ndo Dio nge'e tikinixin'en ndo.

Ko xrakon xa ixi jaña juate'e ndo Jesús.

Juanchangi nā á nduaxin xroxechón chujni tsiken'en

(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

¹⁸*Ko tjume'e xi saduceo kuitsje'e xa ndo Jesús ixi je'e xa xraxaon xa nduaxin'a xroxechón ni tsiken'en ko ja'in juanchangi'e xa ndo Jesús:

¹⁹—Maestro, ndo Moisés tsikjin ndo xroon ó sa'ó ndachro siá tsen'en naa xi ko kuintu'e janchri'e xa, ko xro'an ichjan

kuachóndaka'o xa janchri'e xa, xi kichuu xi kuen'en xrokonda tsute'e xa nchri ka'an, ko ichjan xrochóndaka'o xa nchrikan'an xrokjan xranchi chjen'en xi kuen'en. ²⁰Ko bake'e yaato xi kichuu xa. Ko xi sa'ó kute'e xa janchri'e xa. Tjume'e kuen'en xa, ko xro'an ichjan kuachónda xa.

²¹Ko tjume'e xi yuxin kute'e xa nchri ka'an, ko kaxon kuen'en xa. Ko xro'an ichjan kuichónda xa. Ko tjume'e xi nínxin kute'e xa nchri ka'an ko jaña xraje'o kon'en. ²²Ko jaña kon'en ngajin kain xi yaato. Kain xa ndakuen'en xa ko xro'an ichjan kuintu'e xa. Ko kaxon je'e nchra ndakuen'en nchra. ²³Méxin, nchakon xroxechón kain chujni tsiken'en, ¿ngisen kuanduá ndoxi'e nchra ixi kain yaato xi kute'e nchra?

²⁴Ko juate'e ndo Jesús:

—Ndako'a xraxaonnta ixi tienxin'anta nge'e ndachro xroon chijnie ndo Dio ko chuxin'anta juachaxien ndo. ²⁵Nchakon xroxechón chujni tsiken'en, sen me'e tsute'a sen ko tsajon'a sen chjen'en sen ixi tsute'e xjan ixi chujni tsiken'en xranchi sen ángel tsintee sen ngajní. ⁱ ²⁶Ko ti xroxechón chujni tsiken'en, ¿á tsje'anta nge'e ichro xroon tsikjin ndo Moisés ti chronga xranchi nichjaxin ndo Dio ti ntaá yua yaa xro'i? Ko ja'in kuin'en ndo Moisés: “Jan'an ndo Dio titikaon ndo Abraham ko ndo Isaac ko

ndo Jacob.” ²⁷Méxin, ndo Dio je'a naa ndo Dioe ni tsiken'en. Na'i. Ndo Dio me'e ndo Dioe sen jichón. Ko ja'anta tienxin'anta ko ndako'a xraxaonnta.

**Nge'e ícha tjintee
kuetuan'an ndo Dio**

(Mt. 22:34-40)

²⁸Tjume'e kují naa xi tjako ley ko kuin'en xa xranchi stetjao nā ndo Jesús ko kuin'en xa jian juate'e ndo. Ko juanchangi xa ko ndachro xa:

—¿Nge'e ti ícha tjintee tsikituan'an ndo Dio?

²⁹Ko ndo Jesús juatingéxin ndo:

—Ti ícha tjintee tsiketuan'an ndo Dio ja'in ndachro: “Tin'ennta kainnta ni Israel ixi Ncháina' ndo Dio naáko ndo jii ko ko'a inaa ngisen. ³⁰Ko ixi nchijí asáanta ko ti xraxaonnta xrotjuexinnta ndo Dio.” Me'e ti ícha tjintee tsiketuan'an ndo Dio. ³¹Ko ti chijni yuxin tsiketuan'an ndo Dio ja'in ndachro: “Xrotjue'enta kichuunta xranchi tje'enta asáanta.” Ko'a inaa nge'e ícha tjintee ti tsiketuan'an ndo Dio.

³²Tjume'e juate'e xi tjako ley, ko ndachro xa:

—Ndako ndachrua, Maestro, nduaxin naakua ndo Dio jii ko ko'a inaa ngisen. ³³Nóna ixi nchijí aséenni ko ixi ti xraxaonni ko ixi nchijí je'eni xrotjuexinni ndo Dio ko xrotjue'eni ni kichuuni xranchi tje'eni aséenni. Me'e

ⁱ 12:25 ngajní cielo ^j 12:29 Ncháina Señor Ncháina Jesús o Ncháina Dio

ícha tjintee ixi kain iko xrokóñani xrokuayé'e ndo Dio.

³⁴ *Ko bikon ndo Jesús ixi jian juate'e xa, ndachro ndo:

—Ja'a íkjin'a ritjén ti jii juachaxien ndo Dio.

Ko kain n̄a xronka n̄a ko íxro'an ngisen juanchangi'e ndo ícha nge'e.

**¿Ngisen kuachrjenixin
ndo Cristo?**

(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

³⁵ Tjume'e ndo Jesús bake'e ndo ni'ngo juinckekuen'en ndo chujni. Ko juanchangi ndo ko ndachro ndo:

—¿Sonda ni tjako ley ndachro n̄a ixi ndo Cristo naa xjantié ndo David? ³⁶ Ixi Espíritue ndo Dio bingijna ndo David ko ndachro ndo:

Ndo Dio ndache ndo Nchána:
“Take'éd ndatsjonxin jian ti no tituan'an jan'an,
tsjexinja tsitjáña kain ni ningakon'an.”

³⁷ ¿Xranchi ndo Cristo xrokjui xjantié ndo David?, ko ndo David ndachro ndo ixi ndo Cristo Nché'e je'e ndo.

Ko kain chujni juaxruxin bake'e n̄a ti kuin'en n̄a ti beki ndo Jesús.

**Ndo Jesús chronga ndo
xranchi nche'e ni tjako ley**

(Mt. 23:1-36;
Lc. 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Tjume'e ndo Jesús nichja ndo ko ndachro ndo:

—Tsje'enta xranchi nche'e ni tjako ley ixi je'e n̄a nche'e n̄a juaxruxin ixi ste'yá n̄a manta ícha jine ko tjaun n̄a ixi kain ni tjajna tsajon n̄a juasie ngajin je'e n̄a nchakon ichrji n̄a ngataon ndasin. ³⁹ Je'e n̄a tjée n̄a ntaxitaon ícha jian tseta'a n̄a ngaxin'in ni'ngo. Ko kaxon nchakon itji n̄a kia tjaun n̄a tsake'e n̄a ti no ícha jian. ⁴⁰ Ko tantsje'e n̄a nchri ka'an ndo'a nchra. Ko tjume'e séen nichje'e n̄a ndo Dio ixi tsin'en chujni nge'e ndachro n̄a ko jaña xroxraxaon chujni ixi je'e n̄a jian n̄a. Ni me'e ícha tangi tson'en n̄a.

Tomi kuajon naa nchri ka'an

(Lc. 21:1-4)

⁴¹ Naa nchakon ndo Jesús bake'e ndo ngaxin'in ni'ngo tjenka ti tingachjian tomi. Ko jitsje'e ndo take'e n̄a tomi गया n̄a. Ko ni chóna itsjé tomi kuajon n̄a tsjé tomi. ⁴² Ko kaxon kuij naa nchri ka'an nóa ko kuajon nchra yuu tomi nchínchín, tomi tjinte'a. ⁴³ Ko tjume'e ndo Jesús kuiye'e ndo sen chrikao ndo, ko ndachro ndo:

—Nduaxin ntatjunta ixi nchri ka'an, nchri nóa ícha tjintee bikon ndo Dio tomi ti kuajon nchra ixi ti kuajon ikaxin n̄a, ⁴⁴ ixi ni kaxin je'o tomi tsixe'e kuajon n̄a. Ko je'e nchri nóa kuajon nchra kain tomi chonda nchra xrojuinexin nchra.

**Ndo Jesús chronga ndo
tsitjáña ni'ngo**

(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

13 ¹Tjume'e nchakon kuachrxexin ndo Jesús ni'ngo ijíé, ndachro sen chrikao ndo:

—Maestro, tsango chaxro ixro ko chaxro nchia tsikonchjian.

²Ko juate'e ndo Jesús ko ndachro ndo:

—¿Á tikuan nchia ijíé tsikonchjian? Tsiji nchakon nináa ixro tsitue'a ngata'a inaa ixro, kain tsitjáña.

**Nge'e tson'en ti tsjexixin
nunte xasintajni**

(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³Ko tjume'e sakjui sen ngata'a ijna Olivo nja jii ngajinxin^k ni'ngo. Nti'a bake'e ndo Jesús, ndo Pedro, ndo Jacobo, ndo Juan, ko ndo Andrés ko juanchangi'e sen ndo, ko ndachro sen:

⁴—Ndachijinanta ngisa tson'en kain ji'in ko nge'e tsonoxin ixi jaña tsonónana.

⁵Ko ndo Jesús juate'e ndo ko ndachro ndo:

—Tsjé'enta jian ixi xro'an ngisen sintaya'anta. ⁶Kueya na tsji na xrondachro na ixi je'e na ndo Cristo. Ko jaña sincheye'e na kueya chujni.

⁷Ko nchakon tsin'ennta ixi tseto naa tjajna ngajin inaa

tjajna ko tsóña kichuu na, ja'anta xronka'inta ixi xrokonda tson'en me'e. Ko xratsitjáña'i xasintajni. ⁸Naa tjajna tsetoka'o inaa tjajna ko xi tetuan'an tjajna tsinteke'to xa. Ko itsjé no tsontengi nunte ko kueya tjajna tsatse na jinta. Ji'i ti xrangixixín tsii ijíé juachjaon.

⁹*Ko ja'anta soji take'énta ixi tsiku'unta na ti jii xi tetuan'an ko ngaxin'in ni'ngo nti'a tsjaya na ngajinnta. Kaxon tsikaannta na ti jii xi gobernador ko xi rey ixi chuntianta ngajin jan'an; ko jaña tsjakoxinnta ngajin je'e na ixi titikaonninta jan'an. ¹⁰Ko xratsitjáña'i xasintajni, xrokonda tsin'en kain tjajna chijni jian tsantsje ijie. ¹¹Hora tsiku'unta na ti jii xi tetuan'an, ta'inta juachjaon nge'e tsjate'enta. Ja'anta xronichjanta nge'e tsajon ndo Dio nchakon me'e, ixi je'a ja'onta xronichjanta. Espíritue ndo Dio xronichjaxin ixi ja'anta. ¹²Kaxin chujni tsikaan na ni kichuu na ixi tsóña na na. Ko jaña kaxin na tsikaan na chjen'en na ixi tsóña na xjan ko íkaxin na xraningakon'en na ndotée na ko janée na ko tsikaan na na ixi tsen'en na. ¹³*Kainko ni xasintajni xroningakon'annta na ixi titikaonninta. Ko sen nduaxin titikaonna jan'an ko tsoguaxi'en sen ti tsijja nchakon tsjexin kain nge'e, sen me'e tsayé'e juachaxin tsechón sen kain nchakon.

^k 13:3 ngajinxin delante de

13:9: Mt. 10:17-20; Lc. 12:11, 12. 13:13: Mt. 10:22.

¹⁴'Sen sinchekuanxin xroon chijnie ndo Dio xrokonda tsienxin sen jian ji'i: nchakon tsikonnta tsake'e naa xi tsango ña'i ti no tikinixin'a xrobake'e xa, xranchi tsindachro ndo profeta Daniel, ko ni jii nunte Judea nchakon tsikon na me'e, satsinga na ijna tsikema na. ¹⁵*Ko ni jii ngata'a nchia íxroxingajin'a na, tixin'in na nchia tsantsje na xrojan nge'e. ¹⁶Ko ni jii ngataon ijngi íxrokjan'i na xrotsé na nge'e tsetsáa na. ¹⁷Ko nchakon me'e lastu nchri yaa ichjan ko nchri stenchekaki chjen'en. ¹⁸Xrojuinche'enta ndo Dio ixi je'a nchakuen ikin xrokon'en ji'i. ¹⁹*Ko nchakon me'e ijie juachjaon tson'en na, xranchi nai'a tsikon'en ti juangíxixín ndo Dio juinchéña ndo xasintajni ko tsoen'a jaña íjngo. ²⁰Ko siá Ncháina ndo Dio xrokuajon'a ndo juachaxin ixi sé'a tsonchrjen'en ji'i, íxro'an ngisen xrokuechón. Ko tjue'e ndo sen tsikinche'e ndo, méxin xro'an itsjé nchakon tsochrje'en ji'i. ²¹'Ko siá xrojan ngisen xrontatjunta: "Tsje'enta, nti'i jii ndo Cristo", o xrondachro na: "Tsje'enta, nda'a jii ndo", titikaon'anta na. ²²Ixi tsii kaxin na xrondachro na ixi je'e na ndo Cristo ko kaxon kaxin na ndako'a tsjako na ko tsjakoxin na naa

ixra ijie ixi tjaun na sincheye'e na chujni ko kaxon ngajin sen titikaon ndo Dio. ²³Ko ja'anta tsje'enta jian ixi ó ntatjunta sa'ó nge'e tson'en.

Tsii Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni

(Mt. 24:29-35, 42-44; Lc. 21:25-36)

²⁴*Nchakon satsinga juachjaon, chjiixro tsonaxixe'e, ko nchanitjao ítsingasaña'i. ²⁵*Ko kaxin nchanotsé tsitsingaxin ngajni ko kain juachaxin jii ngajni xroxranga. ²⁶*Tjume'e tsikonnta tsii Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni, ngakjen'en itjuj ko tsjako ndo ijie juachaxin chónnda ndo. ²⁷Ko tsetuen'en ndo sen ángel satsji sen nchijí ngata'a nche ixi tsja'ó sen kain sen tsikinche'e ndo Dio.

²⁸Xraxaonnta nge'e beki'anta ixi ntaa tu higo. Nchakon tachrje ika chaan ntaa, ó no'anta ixi íse'a tsii nchakon súa, ²⁹jaña kaxon nchakon tsikonnta jiton'en kain ji'i, me'e ó no'anta ixi ó kuij nchakon tsjexin xasintajni. ³⁰Méxin, nduaxin ntatjunta ixi kain ji'i sa'ó tson'en, ko xratsen'a ni jii ngata'a nunte. ³¹Ko ngajni ko xasintajni tsitjáña ko chijnina tsitjáña'i, nduaxin jaña tson'en.

³²*Ko nchakon ko hora tson'en ji'i, xro'an ngisen no'e, ni sen ángel jii ngajni ni kaxon Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi

chujni, noe'a sen nchakon tson'en ji'i. Je'o Ndotána no'e ndo.

³³Méxin tsje'enta jian ko xronichje'enta ndo Dio ixi noa'inta ngisa ko ngiora tson'en kain ji'i. ³⁴*Xranchi naa ngisen satsji ikjín, tintu'e sen ndo'a sen, sa'ó tetuan'an sen ngujngu ixra sinche'e ni nche'e xrée sen. Ko kuetuen'en sen naa xi tsendáa xa nchia ko kain nge'e. ³⁵Méxin, ja'anta tarichrin'anta ixi noa'inta ngisa xrokjan nchée nchia, á naa tsondo o á naa tiie o á ngusine tiie o hora itsje kuntaxichíká o á tsingasáña, ³⁶ko banchexin tuinxin tsij sen ndo'a tsitjanta sen stechrinnta. ³⁷Ti ntatjunta, jaña kain nã ixi xrotsje'e nã jian xranchi tsake'e nã.

**Tjao nã xranchi xrotsé
nã ndo Jesús**

(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

14 ¹Xratitjáña yuu nchakon tsaxi kia pascua ti sine nã nutja chónnda'i ti tja'in nutja.

Tjume'e xitaana tetuan'an ko ni tjako ley xraxaon nã xranchi sincheya nã ixi xrotsé nã ndo Jesús ko naatsónaxón nã ndo.

²Ko ndachro nã:

—Je'a nchakon kia sintu'una ji'i ixi batsoñao kain chujni.

**Naa nchri bikitée nchra aceite
chaxro xraxe jaa ndo Jesús**

(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

³*Tjume'e ndo Jesús bake'e ndo tjajna Betania ndo'a

ndo Simón, ndo kuachónnda chinlepra. Ko hora jine ndo Jesús, tuinxin kuii naa nchri bika'o nchra naa xroxrao jitjiá nda chaxro xraxe tsjo nardo, tsango tjintee. Ko nchri me'e kuantje'e nchra xro ko bikitée nchra jaa ndo Jesús nda me'e. ⁴Ko sen ste nti'a koñao'e sen nchra ko ndachro sen:

—¿Sonda juinchexienxin nchra inda chaxro xraxe? ⁵Cháña xrojuinchekji nchra nda me'e, ixi níi ciento tomi denario, ko tjume'e xrojuinchekitun'en nchra ni nóa.

⁶Ko ndachro ndo Jesús:

—Tintu'enta nchra, ¿sonda tuyakutéenta nchra? Je'e nchra juinche'e nchra naa nge'e jian ngajin. ⁷Ni nóa kain nchakon tsariku'unta nã, ko chao tsingijnanta nã xrojan nchakon. Ko jan'an kain'a nchakon tsake'e ngajinnta. ⁸Ko je'e nchra ó juinche'e nchra nge'e ti xrokonda xrojuinche'e nchra. Sa'ó bingamána nchra xroãn ixi xroxrabaana. ⁹Nduaxin ndachrjan ixi kain ti no tsin'en nã chijni jian, nchijii ngata'a nche tsin'en nã kaxon nge'e juinche'e nchri ji'i, ko xroxraaon nã nchra ixi jaña juinche'e nchra.

**Xi Judas juinchekji
xa ndo Jesús**

(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

¹⁰Tjume'e xi Judas Iscariote, naa xi teyuu sen chrikao ndo

Jesús, kuitsje'e xa xitaana tetuan'an ixi xrochronga xa xranchi xrotsé nā ndo Jesús.

¹¹ Ko je'e nā bake'e nā juaxruxin ixi kuin'en nā nge'e ndachro xi Judas ko ndachro nā tsajon nā tomi tsayé'e xa. Ko tjume'e kuaxi xraxaon xa xranchi sinche'e xa ixi xrotsé nā ndo Jesús.

Juinekao sen ndo Jesús

(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23;

Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26)

¹² Nchakon xrangíxixín kia sine nā nutja chónda'i ti tja'in nio, nchakon me'e tóna nā kutuchjon sine nā kia pascua. Ko sen teyuu chrikao ndo Jesús juanchangi'e sen ndo:

—¿Ti no tjaunnta sintakonchjianxinna ti sinena kia pascua?

¹³ Tjume'e kuetuen'en ndo yuu sen chrikao ndo, ko ndachro ndo:

—Itjinta tjajna Jerusalén ko nti'a tsetannta naa xi yama nchixran jitjiá inda. Rue'énta xa ¹⁴ ti nchia tixin'in xa, ko ndachenta xi ndo'a: “Kuetuan'an ndo nchekuannāna: ¿Ti no jii nchia sinexin ndo kia pascua ko sen teyuu chrikao ndo?”

¹⁵ Ko tjume'e je'e xa tsajon xa naa nchia yuxin jii noi ko nti'a ó jii kain nge'e. Nti'a nchekonchjianxinnta ti sinena.

¹⁶ Tjume'e je'e sen sakjui sen tjajna Jerusalén ko kuitja sen xranchi tsindachro ndo Jesús. Ko nti'a juincheckonchjianxin sen ti sine sen kia pascua.

¹⁷ Tjume'e ó kóndo kuiji ndo Jesús ko sen teyuu chrikao ndo.

¹⁸ Ko hora stene sen, ndachro ndo Jesús:

—Nduaxin ndachrjan ixi naa ja'anta rineki'an nti'i sincheckjininta.

¹⁹ Ko je'e sen kochíin sen. Ko kuaxi nguungu sen juanchangi'e sen ndo:

—¿Á jan'an ngisen sinche'e me'e?

²⁰ Ko juate'e ndo Jesús ko ndachro ndo:

—Xi me'e naa sen teyuu rineki'an ngaya latona.

²¹ Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni, tson'en xjan xranchi nichja xroon chijnie ndo Dio. Ko lastu xi sincheckji ndo ixi ícha jian xrojongí'e'a xi me'e.

²² Ko stene sen, ndo Jesús kua ndo naa nutja, ko kuajon ndo juasaya ngajin ndo Dio. Ko tjume'e konchrinjin ndo nutja ko konchjeye'e ndo sen. Ko ndachro ndo:

—Intenta, ji'i cuerpona.

²³ Ko kaxon kua ndo naa vaso ko kuajon ndo juasaya ngajin ndo Dio ko chjée ndo sen ko kain sen kui'i sen. ²⁴ Tjume'e ndachro ndo:

—Ji'i jnina chronga ixi nduaxin tsaxi tsituan'an naa ley natjúá ícha tjintee, jnina tsintji jni ixi tsitjáanaxin ijie chónda kain chujni. ²⁵ Nduaxin ndachrjan ixi ítsi'a jan'an ndée tu uva íjngo, hasta ti tsijija nchakon tsojuna ti tetuan'an ndo Dio. Ko nchakon me'e tsi'i ndée tu uva natjúá.

Ndo Jesús chronga ndo ixi ndo Pedro xrondachro ndo chúxin'a ndo ndo Jesús

(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

²⁶ Ko juexin itsje sen naa soon ngajin ndo Dio, tjume'e sakjui sen ijna Olivo. ²⁷ Ko ndo Jesús ndachro ndo:

—Tiie jai kainnta tsintunaninta ko tson'en xranchi ndachro xroon chijnie ndo Dio: “Naatsónaxón na sen tingatjia kutuchjon, ko je'e ba xrochjeke'e ba.” ²⁸ *Ko nchakon xroxechónna, jan'an tsitao'annta cha'o itji nunte Galilea.

²⁹ Ko ndachro ndo Pedro:

—Maski kain sen tsintua'anta sen, jan'an tsintua'inta.

³⁰ Ko ndachro ndo Jesús:

—Nduaxin xrontatjua ixi jai tiie xraje'a yuu xrotsje kuntaxichíká, ja'a ní xrondachrua ixi chuxin'ana.

³¹ Ko séen juate'e ndo Pedro ko ndachro ndo:

—Maski tsen'enna, xrondachrjan'i chuxin'anta. Ko jaña ndachro kain sen.

Ndo Jesús nichja ndo ngajin ndo Dio ti huerto Getsemani

(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

³² Tjume'e kuiji sen naa huerto ndatin'in Getsemani. Ko kuetuen'en ndo Jesús sen chrikao ndo:

—Tituan'anta nti'i, jan'an itsji xronichja'a ndo Dio.

³³ Tjume'e ndo Jesús sabikao ndo ndo Pedro ko ndo Jacobo ko ndo Juan. Ko kuaxi tsango koni'e aséen ndo xranchi ndaxrokuen'en ndo. ³⁴ Ko ndache ndo sen:

—Tsango koni'e aséenna ixi kain nge'e tsónna. Nti'ó tituan'anta, tarichrin'anta.

³⁵ Ko tjume'e sakjui ndo ícha kjínxin ko bake'exin ndo ntatuchi'in ndo ko kuaxi kuinóatée ndo ngajin ndo Dio ixi xrokuajon ndo Dio juachaxin ixi xrokuatsinga'i ndo juachjaon me'e. ³⁶ Ko ndachro ndo:

—Ja'anta Ndotána. Ja'anta chondanta kain juachaxin ko tjancha'anta ixi tsatsinga'i jan'an juachjaon ji'i. Ko tsoen'a xranchi jan'an tja'on. Na'i, tson'en xranchi ja'anta tjaunnta.

³⁷ Ko tjume'e ikjan ndo ti kuintu'e ndo sen ko kuitja ndo sen stejua sen. Ko ndache ndo ndo Pedro:

—Simón Pedro, ¿á richrian? ¿Á jua'i kuarichuan maski naa hora? ³⁸ Jai xingama'anta ko nichje'enta ndo Dio ixi tsajon'a ndo juachaxin ixi Xixron'anxrée sintaya'anta xa. Espirituanta tjée ndo Dio ko ntau'anta soji'a.

³⁹ Tjume'e sakjui ndo íjngo kuinóatée ndo ngajin ndo Dio. Ko xraje'o nichja ndo. ⁴⁰ Tjume'e ikjan ndo ko kuitja ndo sen stejua

sen íjngo ko jua'i tantje'e ikon sen ixi tsango chjée sen kotachrin. Ko noe'a sen nge'e tsjate'e sen. ⁴¹Ko nínxin sakjui ndo ko ikjan ndo ko ndachro ndo:

—¿Á xrustechrinnta ko stetjoka'anta? Jai ó kuij hora ixi Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni, tsajon nā xjan ngajin ni ña'i. ⁴²Tingatjennta sachjina ixi ó jitij ngisen sinchekjina.

Itsé nā ndo Jesús

(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53;
Jn. 18:2-11)

⁴³Xrajinichja ndo Jesús, tuinxin kuij xi Judas, naa xi teyuu chrikao ndo. Ko kueya nā bijikao xa stejá nā chika espada ko ntāa. Ni me'e tsixrua'an xitaana tetuan'an ko xi tjako ley ko xi tetuan'an ni'ngo.

⁴⁴Ko xi Judas, xi jinchekji ndo, tsindachro xa:

—Xi tsetoxin, xi me'e itsenta ko satiku'unta.

⁴⁵Tjume'e kuij xi Judas ko tuinxin konchjiñe'e xa ngajin ndo Jesús ko ndachro xa:

—Maestro, Maestro.

Ko kuitoxin xa ndo. ⁴⁶Ko ni kuijikao xa itsé nā ndo Jesús, sabikao nā ndo.

⁴⁷Ko naa sen jii nti'a kuantjsje chika espada konchrinjin sen ndatsjon naa xi nche'e xrée xitaana tetuan'an. ⁴⁸Ko ndo Jesús ndachro ndo:

—¿Sonda bikuunta chika yao ko ntāa xrotséxinninta xranchi xrokjui naa xiche'e? ⁴⁹*Kain nchakon bake'e ngajinnta ti jii ni'ngo jintakuan'annta, ko, ¿sonda tsé'aninta nti'a? Ko xrokonda jaña tson'en xranchi nichja xroon chijnie ndo Dio.

⁵⁰Ko kain sen chrikao ndo Jesús kuintu'e sen ndo ko sakjui sen.

Naa chajan sabinga chán

⁵¹Naa chajan kaxon jiru'e chán nti'a, ko je'o naa manta jitsía chán, ko itsé nā chán. ⁵²Ko je'o mantée chán tsitsé nā ko turuchu chán sabinga chán.

Ndo Jesús konchjiñe'e ndo ti jii ni tetuan'an

(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71;
Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵³Tjume'e sabikao nā ndo Jesús ndo'a xitaana tsango tetuan'an. Nti'a tsixra'o kain xitaana tetuan'an ko ni tachrí tetuan'an ni'ngo ko ni tjako ley. ⁵⁴Ko ndo Pedro ikjín jiruéxin ndo ko kuiji ndo ti ntasién ndo'a xitaana tsango tetuan'an. Nti'a jiche xro'i. Ko xi policía stendajin xa xro'i jixraxru'e xa, ko kaxon ndo Pedro jixraxru'e ndo.

⁵⁵Ko xi tetuen'en xitaana ko kain xi ícha tetuan'an juée nā ngisen xrojuankata'a ijiē ngajin ndo Jesús ixi jaña naatsónaxón nā ndo. Ko kuitja'i xa ijiē ngajin

ndo ⁵⁶ixi itsjé nā ndachro nā ti nduaxin'a ko tjankata'a nā ndo ijie ko je'a xraje'o nge'e ndachro nā. ⁵⁷Ko bingatjen kaxin ni juankata'a ndo ijie ko ndachro nā:

⁵⁸*—Jan'anna kuin'an xixi ndachro xi Jesús tsonchjejin xa ni'ngo tsijinchekonchjian chujni, ko nchakon nínxin sinchekonchjian xa ni'ngo íjngo ko je'a chujni sinchekonchjian.

⁵⁹Maski jaña ndachro nā ko je'a xraje'o kuanichja kain nā.

⁶⁰Ko xi tetuen'en xitaana bingatjen xa ti ste kain nā ko juanchangi'e xa ndo Jesús:

—¿Á xro'an tsjatengíexian ja'a ti ijie tjankata'a nā?

⁶¹Ko ndo Jesús tenko ndo, xro'an nge'e juate'e ndo. Ko xitaana tetuan'an ndachro xa íjngo:

—¿Á ja'a ndo Cristo, Chjen'en ndo Dio tsango tjúá?

⁶²Ko ndachro ndo Jesús:

—Jaán, jan'an. Ko naa nchakon ja'anta tsikonnta Chjen'en ndo Dio, xjan jongí'e xranchi chujni, tsake'e xjan ndatsjonxin jian ti jii ndo Dio, ndo chóna ijie juachaxin ko je'e xjan tsí'xin ndo ngajní ngakjen'en itjuí.

⁶³Ko xitaana tetuan'an kuinchje xa ti jitsáa xa xixi tsango koña xa ko ndachro xa:

—Íxrokonda'i xixi ikaxin nā xrochronga nā ti ndakua'i nche'e xi ji'i. ⁶⁴Ja'anta ó kuin'ennta xixi

nichjangí'e xa ndo Dio. ¿Nge'e ndachronta?

Ko kain nā juatingíexin nā, xrokonda tsen'en ndo.

⁶⁵Tjume'e ikaxin nā kuaxi nā bikitée nā ndo ndatée nā. Ko kuaxi nā bije'e nā ikon ndo ko kuande'e nā ndo itja nā ko juanchangi'e nā ndo:

—Ndachrua ngisen juaya ngajian.

Tjume'e xi policía kondee ni'ngo kuande'e xa itja xa ngaya ikon ndo Jesús.

Ndo Pedro ndachro ndo xixi chúxin'a ndo ndo Jesús

(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62;

Jn. 18:15-18, 25-29)

⁶⁶Ko ndo Pedro jii ndo ti jii ndāsin. Ko tjume'e kuii naa nchri nche'e ixra ngajin xitaana tetuan'an. ⁶⁷Ko bikon nchra jixraxru'e ndo Pedro ngande'e xro'i nti'a. Ko jian jitsje'e nchra ndo ko ndachro nchra:

—Ja'a kaxon chrjiko'a xi Jesús kuixin tjajna Nazaret.

⁶⁸Ko ndo Pedro ndachro ndo:

—Na'i. Jan'an chúxin'a xi me'e. Nóna'i nge'e ndachrua.

Tjume'e kuachrxjixin ndo nti'a sakjui ndo nduja. Ko tuinxin itsje naa kuntaxichíká. ⁶⁹Ko íjngo bikon nchra ndo ko ndache nchra ni ste nti'a:

—Xi me'e naa xi chrikao xi Jesús.

⁷⁰Ko ndachro ndo Pedro íjngo:

—Na'i.

Ko ícha tjume'e ni ste nti'a ndache na ndo Pedro:

—Nduaxin ja'a kaxon tsikjixian tjajna Galilea ixi ja'a nichja xranchi nichja ni tjajna me'e.

⁷¹Ko ndo Pedro kuaxi ndo benga ndo teka ko ndachro ndo:

—Chúxin'a xi ndachrona.

⁷²Ko tuinxin ndo Pedro kuin'en ndo yuxin itsje kuntaxichíká. Ko xraxaon ndo xranchi tsindachro ndo Jesús: “Xraje'a yuu xrotsje kuntaxichíká, ja'a nínxin xrondachrua chuxin'ana.” Me'e xraxaon ndo ko tsjanga ndo ixi ndako'a juinche'e ndo.

Ndo Jesús kuiji ndo ngajin xi Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

15 ¹Tjume'e ó bingasáña ko xitaana tetuan'an kao ni tahríi, ko ni tjako ley ko kain ni tetuan'an ni'ngo, xra'o kain na juintejao kichuu xa ko juexin itsé na ndo Jesús sabikao na ndo ngajin xi Pilato. ²Ko xi Pilato juanchangi'e xa ndo Jesús ko ndachro xa:

—¿Á ja'a Rey tetuan'an ni judío? Ko ja'in juatingíexin ndo Jesús: —Ja'a ndachrua.

³Tjume'e xitaana tetuan'an bankata'a xa ndo ijie. ⁴Ko xi Pilato juanchangi xa íjngo, ko ndachro xa:

—¿Ja'a, sonda xro'an nge'e tjatengíexian? Itsje ijie tjankata'a na.

⁵Ko ndo Jesús xro'an nge'e juatingíexin ndo. Tjume'e xi Pilato noe'a xa nge'e sinche'e xa.

Ndo Jesús xrokonda tsen'en ndo

(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38—19:16)

⁶Ko kia me'e xi Pilato xrokonda tsajanda xa naa xi jii ngaxin'in ndo'achjiso, ngixe'i xi tsjanchia chujni tjajna. ⁷Ko ngaxin'in ndo'achjiso jii naa xi ndatin'in Barrabás, ko ikaxin ni ña'i tsikitikaon'a xi tetuan'an ko naatsikóñaxón xa kaxin chujni.

⁸Ko kuii kueya na juanche'e na xi Pilato ixi xrojuinche'e xa xranchi ton'en kain nano. ⁹Ko juatingíexin xi Pilato:

—¿Á tjaunnta tsajanda satsji xi Rey tetuen'en ni judío?

¹⁰Jaña ichro xa ixi je'e xa no'e xa ixi xitaana tetuan'an tochjuye'e xa ngajin ndo Jesús, méxin tsitsé na ndo. ¹¹Ko xitaana tetuan'an juinchekateya xa kain chujni jii nti'a, ko ndache xa na ixi tsjanchia na ngajin xi Pilato ixi xrokuajanda xa xi Barrabás.

¹²Tjume'e xi Pilato juanchangi xa, ko ndachro xa:

—Ko xi nchekin'innta Rey tetuen'en ni judío, ¿nge'e tjaunnta tson'en xa?

¹³Ko je'e na juatingíexin na, ko stetoyako na:

—¿Tjankanitua xa ntácru!

¹⁴Ko xi Pilato juanchangi'e xa na:

—¿Nge'e ndakua'i juinche'e xi ji'in?

Ko ícha séen kuyako na
tjanchia na:

—¡Tjankanitia xa ntacru!

¹⁵Ko xi Pilato tjaun xa sinche'e xa nge'e tjaun na, ko kuajon xa juachaxin tsajanda na xi Barrabás ko kuetuan'an xa ixi xrojuaya na ngajin ndo Jesús ko kuajon xa juachaxin ixi xi soldado satsikao xa ndo Jesús tsenito xa ndo ntacru. ¹⁶Tjume'e xi soldado sabikao xa ndo Jesús ngaxin'in ntasien nchatituan'an. Nti'a xejuxin kain xi soldado. ¹⁷Ko nti'a juincheckake'e na ndo Jesús naa manta játsetié ko bake'e na ngata'a jaa ndo naa corona tsikónaxin ntacha'a. ¹⁸Tjume'e juangíxin kuyako xi soldado, ko ndachro xa:

—Kain nchakon tsechón Rey tituen'en ni judío.

¹⁹Ko ixi naa ntasé tand'e xa jaa ndo Jesús, ko ndatée xa bikitée xa ndo. Ko bake'exin ntatuchi'in xa ko nhexin xa xranchi xrokuajon xa juasaya¹ ngajin ndo. ²⁰Ko juexin juanoa xa ndo kuantsje'e xa ndo manta játsetié jiá ndo ko juinchekeya xa ndo mantée ndo íjngo. Ko kuantsjexin xa ndo nti'a sabikao xa ndo ixi tsenito xa ndo ntacru.

Kuenito xa ndo Jesús ntacru

(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43;

Jn. 19:17-27)

²¹*Ko nchakon me'e naa xi tsiki'xin tjajna Cirene, ndatin'in xa

Simón, xi ji'in ndotée xi Alejandro ko xi Rufo, xi me'e jiti'xin xa chjaka, ko kuatsinga xa nti'a. Ko xi soldado juincheckama xa xi me'e ntacru, ntaa yama ndo Jesús.

²²Tjume'e sabikao xa ndo Jesús ijna ndatin'in Gólgota, ko Gólgota xrondachro ngigue'e na ntajaa chujni. ²³Ko nti'a chjée na ndo vino tsjinchentekjan na xroan mirra xrokui'i ndo Jesús, ko je'e ndo kui'a ndo. ²⁴Tjume'e xi soldado kuenito xa ndo Jesús nganito ntacru. Ko juexin ji'i, sondaonxin xa ixro ixi jaña tsono'e xa ngisen tsjacha tsitu'e ngujngu manta jiá ndo.

²⁵Ko ó las nueve ti kuasintjian xa ndo nganito ntacru. ²⁶Ko nganito ntaa jii ndo Jesús tsikake'e na naa ntaa nchíin tsikjin na kondeexin ti tsen'en ndo ko ja'in ndachro:

*“Xi'i Rey
tetuen'en ni judío.”*

²⁷Ko kaxon kuasintjian na nganito ntacru yuu xiche'e, naa xi bake'e na ndatsjonxin jian ti jii ndo Jesús ko inaa xa bake'e na xa ndatsjonxin ikjon ti jii ndo. ²⁸Jaña kon'en xranchi jitaxin xroon chijnie ndo Dio ti ndachro: “Xranchi naa ni chóna ije juincheckao na ndo.”

²⁹*Ko ni stetatsinga nti'a juanoa na ndo ko nichjangí'e na ndo ko tingatjia jaa na ko ndachro na:

¹15:19 *juasaya* respeto, honor

15:21: Ro. 16:13. 15:29: Mr. 14:58; Jn. 2:19.

—Ja'a ndachrua tsonchejia ni'ngo, ko níiko nchakon sinchekonchjianxian ni'ngo íjngo.
³⁰ Siá nduaxin sinche'e me'e, xingajinxian ntácrú.

³¹ Ko xitaana tetuan'an ko xi tjako ley juanoa xa ndo, ko ja'in juao kichuu xa:

—Inaa na bingijna xi ji'in ko je'e xa jua'i tingijna aséen xa.

³² Siá nduaxin je'e xa ndo Cristo, Rey tetuen'en tjajna Israel, tsikonna xroxingajinxin xa ntácrú ko jaña tsitikaonna xa.

Ko kaxon xi ste nganito ntácrú nichjangí'e xa ndo.

Kuen'en ndo Jesús

(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49;

Jn. 19:28-30)

³³ Tjume'e ngusine nchakon konaxixe'e nchijí nunte xasintajni ti kuijija hora nínxin kóndo. ³⁴ Ko hora me'e séen ndachro ndo Jesús:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —ngigue'e na xrondachro: Ndotána, Ndotána, ¿sonda kuintunantana?

³⁵ Ko kaxin ni ste nti'a kuin'en na nge'e ndachro ndo, me'e ndachro na:

—Tin'ennta, jitiye'e xa ndo Elías, ndo kuachronga chijnie ndo Dio ó sa'ó.

³⁶ Tjume'e naa xi jii nti'a binga xa kua xa tu'o manta ko juinchetjao xa ixi vinagre, ko ixi naa ntáa ijíé kokaxin xa manta ti

jii ro'a ndo Jesús ixi xrokui'i ndo me'e. Ko ndachro xa:

—Xrochon'enna á nduaxin tsii ndo Elías sinchexingajin ndo xa.

³⁷ Ko ndo Jesús séen kuyako ndo ko kuen'en ndo. ³⁸ Ko velo jijeexin ni'ngo kuinchje nui hasta ti nunte. ³⁹ Ko xi capitán romano jindaa xa ti jii ndo Jesús, bikon xa juexin kuen'en ndo ko ndachro xa:

—Nduaxin xi ji'i Chjen'en ndo Dio.

⁴⁰ *Kaxon nti'a ste kaxin nchri, ikjín stetsjexin nchra, nchri me'e: jan María Magdalena, jan María, janée ndo ndatin'in Jacobo, ndo chjiaxon, ko ndo José. Ko kaxon jan Salomé. ⁴¹ Ko sen nchri me'e rué'e sen ndo Jesús ko kuayakon'en sen ndo nchakon bake'e ndo tjajna Galilea ko nti'a jii ikaxin nchra, nchri rué'e ndo ti sakjui ndo tjajna Jerusalén.

Xrabaa ndo Jesús

(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56;

Jn. 19:38-42)

⁴² Tjume'e ó kóndo nchakon xrangíxixín nchakon tjoké'e na, ⁴³ kuii naa ndo ndatin'in José, tjajnée ndo ndatin'in Arimatea. Ndo me'e kaxon tetuan'an ndo ti tjajnée ni judío. Je'e ndo me'e jichón'en ndo tsii juachaxien ndo Dio ko xrakon'a ndo kuitsje'e ndo xi Pilato ko juanchia ndo satsikao ndo cuerpoe ndo Jesús.

⁴⁴ Ko xi Pilato xronka xa ixi

ó juexin tsiken'en ndo Jesús, méxin, kuiye'e xa xi capitán ko juanchangi'e xa xi me'e á nduaxin tsiken'en ndo. ⁴⁵Ko chronga xi capitán ixi nduaxin ó juexin kuen'en ndo Jesús. Ko kuin'en xi Pilato jaña, ko kuajon xa juachaxin ixi tsikao ndo José cuerpoe ndo Jesús. ⁴⁶Tjume'e ndo José tsike'na ndo manta chaxro ko ikjui ndo juinchexingajin ndo cuerpoe ndo Jesús, ko kuintsía ndo ndo Jesús manta. Tjume'e bake'e ndo cuerpoe ndo Jesús ti no tsinge na ngaxin'in naa itjao. Ko naa ixro ijíe bijeexin ndo itjao me'e. ⁴⁷Ko jan María Magdalena ko jan María, janée ndo José, bikon sen no bake'e na cuerpoe ndo Jesús.

Xechón ndo Jesús

(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12;
Jn. 20:1-10)

16 ¹Tjume'e kuatsinga nchakon tjoké'e na, jan María Magdalena ko jan María, janée ndo Jacobo, ko jan Salomé kue'na sen xroan chaxro xrase ixi tsingamá sen cuerpoe ndo Jesús. ²Ko, nchakon xrangíxixín semana sakjui sen ti no tsixrabaa ndo. ³Ko je'e sen nchri stetjao kichuu sen:

—¿Ngisen tsingijnana tsintjian ixro jijeexin itjao?

⁴Ko ti kuiji sen nchri bikon sen ixi ixro ijíe jijeexin itjao^m,

ó tsikontengi ixro. ⁵Ko je'e sen nchri kuixin'in sen itjao me'e, ko bikon sen naa chajan jii chán nunte ndatsjonxin jian ko jiá chán manta jine ko tjúá, ko je'e sen nchri xronka sen. ⁶Ko je'e chán ndachro chán:

—Xronka'inta. ¿Á tjéenta ndo Jesús, ndo tsiki'xin tjajna Nazaret, ndo kuenito na ntacru? Je'e ndo ó xechón ndo, í ko'a ndo nti'i. Tsje'enta ti no bake'e na ndo. ⁷*Satjinta, ndachenta sen bajikao ndo ko kao ndo Pedro ixi ndo Jesús sakuitaon ndo nunte Galilea ko nti'a tsikonnta ndo xranchi tsintatjunta ndo.

⁸Ko sen nchri sajuixin sen ti no tsixrabaa ndo Jesús, stexronka sen ko stexranga sen. Ko xro'an ngisen ndache sen nchri ti nge'e tsikikon sen ixi tsango xronka sen.

Ndo Jesús konoxin ndo ngajin jan María Magdalena

(Jn. 20:11-18)

⁹Nchakon xechón ndo Jesús, nchakon xrangíxixín semana sa'ó konoxin ndo ngajin jan María Magdalena, jan tsikantsjexin ndo yaato espíritu Xixron'anxrée.

¹⁰Ko je'e jan sakjui jan, beki'e jan sen chrikao ndo ixi je'e sen jitoni'e aséen sen ko stetsjanga sen. ¹¹Ko kuin'en sen ixi jaña tsikikon jan ko kuitikaon'a sen ti ndachro jan.

^m 16:4 itjao cueva

16:7: Mt. 26:32; Mr. 14:28.

**Ndo Jesús konoxin ndo ngajin
yuu sen kuachrijkao ndo**

(Lc. 24:13-35)

¹² Ko tjume'e yuu sen bikon ndo Jesús, ko jéexin bikon sen ndo. Sen me'e jitji sen cha'o itji chjaka. ¹³ Ko je'e sen kuichronga sen ngajin sen kaxin; ko kaxon je'e sen kuitikaon'a sen.

**Ndo Jesús kuetuen'en ndo sen
kuajikao ndo, ixrā sinche'e sen**

(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁴ Tjume'e konoxin ndo ngajin sen tenaá kuajikao ndo ti stene sen. Ko nichje'e ndo sen sonda tsikitikaon'a sen nge'e chronga sen tsikikon ndo ixi je'e ndo ó tsixechón ndo. ¹⁵ *Ko ndache ndo sen:

—Itjinta nchijí nunte xasintajni nchekuen'ennta kain nā chijni jian ixi tsayé'e nā juachaxin tsechón nā kain nchakon. ¹⁶ Sen tsitikaon ko tsikitée, sen me'e tsitjáña'i sen. Ko ni tsitikaon'a, ni me'e tangi

tson'en nā. ¹⁷ Ko sen tsitikaonna jan'an, sen me'e chao sinche'e sen naa ixrā jian, ixi tsayé'e sen juachaxin tsantsje sen espíritue Xixron'anxrée chónnda kaxin nā ko kaxon xronichja sen jée ngigua. ¹⁸ Maski kunchee xrotsé sen, xro'an nge'e tson'en sen, ko maski xrokui'i sen xroan yua, tsen'a sen. Kaxon tsake'e itja sen ngata'a jaa ni ni'e ko ni ni'e tsoxruen'en nā.

Ndo Jesús kuajin'in ndo ngajní

(Lc. 24:50-53)

¹⁹ *Tjume'e juexin nichja Ncháina Jesús ngajin sen, je'e ndo kuajin'in ndo ngajní. Ko nti'a bake'e ndo ndatsjonxin jian ti jii ndo Dio. ²⁰ Ko sakjui sen ko juako sen chijni jian, chijni nchemé'e ijje chónnda chujni. Ko Ncháinaⁿ Jesús bingijna ndo sen ko juachaxien ndo juinchexin sen ixrā jian, ixi jaña tsonoexin chujni ixi nduaxin chijnie ndo Dio nchekuen'en sen nā. Jaña tson'en.

ⁿ 16:20 *Ncháina* Señor *Ncháina Jesús o Ncháina Dio*
16:15: Hch. 1:8. 16:19: Hch. 1:9-11.